

Acest dosar este prezentat exclusiv pentru informare.
Stimate cititor!

Daca DVS doriti sa copiat acest dosar, el urmeaza a fi inlaturat fara intirziere, imediat dupa ce ati facut cunostinta cu continutul lui.

Copiind si pastrind dosarul in cauza,
DVS va asumati toata responsabilitatea
in conformitate cu legislatia in vigoare.

Toate drepturile de autor asupra dosarului dat
se pastreaza dupa detinatorul de drept.

Orice utilizare in scopuri comerciale sau alte
scopuri, cu exceptia utilizarii in scopuri de informare
prealabila este interzisa.

Publicarea acestui document nu atrage dupa sine nici
un fel de cistig comercial.

Insa astfel de documente contribuie rapid la ridicarea
profesionalismului si spiritualitatii
cititorilor si serveste drept reclama a editiilor de
hirtie a acestor documente.

CREEAZĂ-ȚI MEDIUL!

DICȚIONARI DE TERMENI

CREEAZĂ-ȚI MEDIUL!

Proiect educațional ce vizează
protecția mediului înconjurător

DICȚIONAR DE TERMENI

Acest material face parte din proiectul educațional
„Creează-ți Mediul!”

finanțat de **Holcim**

derulat cu sprijinul Ministerului Educației și Cercetării
și implementat de Fundația CONCEPT

CREEAZĂ-ȚI MEDIUL!

Proiect educațional ce vizează
protecția mediului înconjurător

DICȚIONAR DE TERMENI

Autori:

Carmen Manuela Cazan
Rodica Cherciu
Mihai Manda

Consultanți de specialitate:

Mediu:

Oana Dicu
Mihaela-Codruța Nedelcu

Comunicare:

Luminița Beldie

Redactori: Oana Mateescu, Gabriela Buleu
Lector și corectură: Anda Moldovan
Grafică și DTP: Q-T-RAZ
Tipar: ART Group
Editor Fundația CONCEPT

București 2004

Dragi elevi,

După cum știți deja, Pământul, planeta albastră, este singura pe care a apărut și a evoluat viața. Omul s-a dezvoltat în strânsă legătură cu mediul înconjurător; și, dacă la început, existența omului era dependentă de acesta, cu trecerea timpului omul a devenit din ce în ce mai mult un transformator al mediului înconjurător.

Astfel, odată cu intensificarea exploatării resurselor naturale, mediul natural a fost înlocuit, pe mari suprafețe, de mediu antropizat. În același timp s-a redus numărul de plante și animale care nu s-au putut adapta noilor condiții de mediu, ceea ce a dus la dispariția, de-a lungul timpului, a peste 300 specii de mamifere și păsări, puține fiind cele care au dispărut din cauze naturale. Majoritatea au dispărut datorită activității omului (vânătoarea excesivă, modificarea peisajelor sau mutarea unor specii de animale dintr-o regiune în alta, ceea ce a dus la neadaptarea acestora în noile condiții de mediu ale noului habitat). De asemenea, defrișarea unor întinse zone cu păduri și transformarea lor în terenuri agricole, dezvoltarea așezărilor și a căilor de comunicație, au redus habitatul a numeroase specii de plante și animale. Pe lângă modificările aduse peisajului natural și dispariția mediului de viață pentru diferite plante și animale, despăduririle au determinat declanșarea eroziunii solurilor, favorizarea alunecărilor de teren, dereglarea scurgerii apelor ceea ce a dus la accentuarea inundațiilor.

Dezvoltarea industriei și apariția numeroaselor întreprinderi și corporații au contribuit la o intensificare a poluării apelor, aerului și a solului. În unele râuri sau lacuri, viețuitoarele au dispărut aproape în întregime.

Multă vreme s-a crezut că mediul natural are capacități nelimitate de a se reface. Impactul omului asupra acestuia a provocat însă efecte deosebite care, acumulate în timp, au dus la schimbări grave în echilibrul ecologic. Astfel, pe lângă alterarea naturii, a fost afectată însăși calitatea vieții și existența omului.

De aceea, pentru menținerea unui echilibru între asigurarea nevoilor omului și protecția mediului natural, este necesar să adoptați și să optați pentru o dezvoltare durabilă și pentru un comporta-

ment ecologic. Ceea ce natura a creat în milioane de ani se poate distruge în câteva zile, luni sau ani. Pentru a evita distrugerea mediului trebuie să cunoașteți legile acestuia și să acționați în conformitate cu ele, trebuie să învățați să protejați, să ocrotiți și să conservați elementele mediului natural, să aveți o atitudine critică față de cei care poluează orice element al mediului (apă, aer, sol), să inițiați campanii împotriva poluării, să realizați activități de menținere a curățeniei unui parc sau a unei zone protejate. Numai voi vă puteți realiza mediul curat în care vreți să creșteți împreună cu toți cei dragi.

Și nu uitați:

“Omul nu poate să supraviețuiască fără natură, pe când natura poate exista și fără prezența oamenilor”.

Autorii

Dragi cititori,

Ce poate fi mai frumos decât să ai în jurul tău un mediu sănătos? Ce poate fi mai important decât să trăiești într-o societate care protejează natura și resursele ei?

Am ales să susținem realizarea și publicarea unui manual de mediu deoarece protecția mediului a fost, încă de când am început activitatea noastră în România, una din prioritățile noastre. Însă protecția mediului nu trebuie să fie doar preocuparea unei companii, ci a fiecăruia dintre noi. Resursele naturale ale planetei sunt pe zi ce trece tot mai puține, astfel încât se întrevede epuizarea unora dintre ele. Cu toate acestea, un comportament responsabil din partea noastră, a tuturor, poate aduce beneficii mari.

În calitate de membru al comunităților în care activează, Holcim își asumă o responsabilitate activă și, în consecință, derulează numeroase programe în beneficiul acestor comunități. Implicarea noastră în viața comunității are diferite forme. Printre acestea se numără: cursuri de instruire, măsuri de protecție pentru toți angajații și colaboratorii noștri, proiecte comunitare etc.

Dacă te bazezi pe **putere, performanță și pasiune**, comunitatea în mijlocul căreia trăiești are doar de câștigat. Oamenii din toate colțurile lumii au înțeles necesitatea adoptării unui comportament responsabil față de natură. Dar, după cum spuneam, ocrotirea mediului nu este doar o problemă individuală, ci una colectivă și necesită sprijin reciproc. De aici și expresia „Gândește global - Acționează local!”

Vă invităm, în paginile care urmează, **să găsiți pasiunea** pentru a proteja natura. Veți vedea cât de ușor este!

Kurt Habersatter
Președinte Holcim România

Acid = substanță chimică, uneori toxică pentru oameni și alte viețuitoare, cu gust acru și miros înțepător; are proprietăți corozive; exemple de acizi: oțet și acid citric din lamâie (folosiți în alimentație), acid sulfuric și acid azotic (folosiți în industrie) etc.

Acumulare = proces de depunere a diferitelor tipuri de materiale; poate fi antropică (realizată de om) sau naturală (realizată de apă, vânturi etc).

Acvatic = care ține de apă, ca mediu de viață; pe lângă faptul că este indispensabilă vieții, apa este domeniul de viață cel mai bogat în viețuitoare în comparație cu domeniul terestru și cel aerian.

acvatic

Aducțiune = ansamblu de instalații (construcție) destinată transportării unui fluid de la punctul de captare până la cel de folosire; pentru alimentarea cu apă potabilă se folosesc numai canale închise sau conducte; în majoritatea cazurilor, aducțiunea este amplasată la o adâncime mai mare față de nivelul înghețului.

Aer = amestec de gaze care alcătuiesc straturile inferioare ale atmosferei având în compoziție oxigen în proporție de 21%, care este absolut necesar vieții, azot în proporție de 78% și alte gaze (ozon, dioxid de carbon etc.) 1%; poate căpăta anumite caracteristici meteorologice sau de poluare.

Aeroport = loc amenajat cu clădiri, teren și instalații necesare decolării, aterizării, manevrării, adăpostirii și întreținerii avioanelor; pot fi aeroporturi internaționale, aeroporturi medii de escală internațională, aeroporturi internaționale sezoniere (tip charter), aeroporturi naționale și aeroporturi folosite pentru aterizări și decolări scurte.

Aerosoli = particule solide sau lichide (praf, sare marină, carbon, plumb, alumi-

butelii cu aer

aeroport

niu) aflate în suspensie într-un mediu gazos, dispersate în atmosferă, care măresc toxicitatea acestora; absorb o parte din energia solară ce atinge suprafața terestră, generând răcirea aerului; pot produce alergii omului.

Afiș = mod de prezentare grafică a unor informații.

Afânare = răscolirea prin arătură a solului, care are ca scop creșterea volumului de goluri prin care să circule apa și să pătrundă aerul, precum și distrugerea buruienilor; contribuie la fertilizarea solurilor.

Africa = continent fascinant al Terrei, sinonim pentru europeni cu aurul, fildeșul și diamantele, populat în principal de populație arabă și de culoare, leagănul unor vechi civilizații și culturi moștenite din generație în generație; este primul continent cunoscut, deoarece aici au apărut primii oameni, migrând apoi spre Europa și Asia.

Agent = factor activ care provoacă diferite fenomene fizice, chimice.

Agrement = plăcere, distracție.

afiș

Africa

Agricultură = ramură a economiei care se ocupă cu cultivarea pământului și creșterea animalelor, în vederea obținerii unor produse alimentare și a unor materii prime; a fost prima activitate economică organizată desfășurată de către om.

Agrozootehnie = tehnica cultivării plantelor furajere și a creșterii animalelor domestice.

Alge = plante ce-și produc substanțele vitale folosindu-se de materie minerală, apă și radiație solară; trăiesc în apă sau în medii umede.

alge

Alterare = procese care modifică compoziția fizică și chimică, structura rocilor, alimentelor etc.

Altitudine = înălțimea unui punct de pe suprafața pământului, în raport cu nivelul mării sau alt punct de referință de pe suprafața terestră; se măsoară cu instrumentul numit altimetru.

altitudine

Alunecare de teren = deplasarea lentă sau rapidă a unei cantități de pământ; are loc pe un strat argilos, moale, umed și se compune din: râpa de alunecare (desprindere), stratul care alunecă și patul de alunecare; în general, stratul care alu-

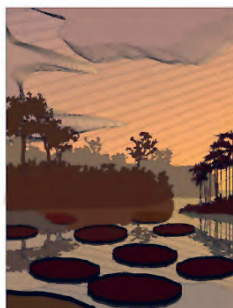
necă cuprinde și solul, contribuind la degradarea acestuia.

Aluviuni = materiale (mâl, nisip, pietriș) transportate și depuse de apele curgătoare.

Amazonia = regiune de pădure ecuatorială din Brazilia, de-a lungul fluviului Amazon; este supranumită „plămânu globului” deoarece, datorită întinderii, realizează un sfert din cantitatea totală de oxigen produsă în urma fotosintezei de către pădurile globului.

Ambalaj = mijloc de conservare și acoperire a produselor de consumație, folosindu-se hârtia, plasticul, aluminiul și sticla; ambalajele sunt dăunătoare mediului, mai ales cele de plastic care, aruncate la voia întâmplării, diminuează permeabilitatea solului (nu mai permit aerului să intre la rădăcinile plantelor).

Ambuteiaj = blocare a circulației automobilelor din cauza aglomerației; ambuteiajul provoacă poluarea aerului prin gazele emanate de țevile de eșapament ale automobilelor, poluare fonică (sonoră) prin zgomotul produs, stres și tensiune între șoferi, dar și pentru locuitorii zonei în care s-a produs ambuteiajul.

Amazonia

ambuteiaj

Amenajarea peisajului = program ce înglobează măsuri concrete de planificare, vizând conservarea sau înfrumusețarea unui peisaj.

*amenajarea
peisajului*

America = continent de dimensiuni apropiate Asiei, situat în emisfera vestică; a fost populat acum 40.000 de ani de oameni veniți din Asia, de aceea locuitorii băștinași au trăsături asemănătoare rasei galbene; este alcătuit din America de Nord și America de Sud.

America

Amonte = parte din cursul unui râu aflată în apropierea izvorului sau sector al cursului unui râu situat spre obârșia acestuia, în raport cu un punct de reper.

Amplitudine termică = diferența dintre valorile extreme, minime și maxime, ale temperaturii înregistrate într-o anumită zonă geografică.

Anaerob = care poate trăi într-un mediu lipsit de oxigen (exemplu: microorganismele care produc fermentațiile).

Andezit = rocă vulcanică, acidă, masivă, de culoare închisă, folosită ca piatră de pavaj și construcție pentru căile de comunicație.

Animal = ființă caracterizată prin respirație, hrănire, înmulțire și capacitatea de a se deplasa.

Anorganic = corp în compoziția căruia intră numai substanțe minerale.

Ansamblu planetar = totalitatea formelor de manifestare la nivelul planetei a unor caracteristici, procese, fenomene

Antarctica = zonă situată la Polul Sud, care cuprinde Antarctida și părțile sudice ale oceanelor Atlantic, Pacific și Indian; are o climă aspră, cu temperaturi scăzute (sub 0 grade Celsius tot timpul anului), vânturi puternice, furtuni de zăpadă, cețuri; animalele care trăiesc în această zonă sunt: balene, cașaloți, foci, pești, pinguini etc.

Antarctida = continentul din jurul Polului Sud, cuprins în interiorul Cercului Polar de Sud, acoperit de zăpadă și gheață, cu caracteristici climatice asemănătoare Antarcticii.

Anticlon = zonă a atmosferei în care presiunea este ridicată în comparație cu cea a regiunilor care o înconjoară.

animale

Antarctica

A anticipa = a face sau a spune ceva înainte de o anumită dată (fixată) sau înaintea timpului convenit; a prevesti, a presimți.

Antropic = rezultat în urma activității omului.

Antropoide = strămoșii omului și unele specii de maimuțe actuale (gibonul, urangutanul, gorila și cimpanzeul).

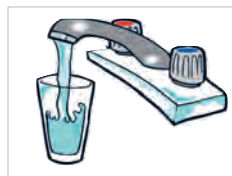
Apă = substanță lichidă, incoloră, insipidă și inodoră, indispensabilă vieții; are ca formulă chimică H_2O , având în componență hidrogenul și oxigenul; în condiții excepționale își schimbă starea de agregare: la $0^{\circ}C$ – îngheață, deci devine solidă, iar la $+100^{\circ}C$ începe să se evapore, devenind gazoasă; reprezintă la mamifere circa 93% din greutatea sângelui și 80% din masa musculară.

Apă atmosferică = apa din atmosferă, estimată la 13 000 -15 000 miliarde tone; ea provine în principal din evaporarea de pe suprafețele acvatice, din erupțiile vulcanice, din transpirația plantelor.

Apă curativă = apă folosită pentru tratarea și vindecarea unor diferite boli.

apă

Apă de infiltrație = apă care pătrunde în interiorul scoarței terestre.

Apă dulce = apă care conține puține săruri dizolvate (mai puțin de 5g/l); sunt ape de suprafață și subterane.

Apă industrială = apă întrebuințată în procesele tehnologice ale întreprinderilor.

Apă menajeră = apa folosită în cadrul gospodăriei, în fiecare locuință.

Apă potabilă = apă utilizată în consumul casnic; trebuie să îndeplinească anumite condiții de calitate, stabilite prin standarde naționale; în aceste standarde sunt precizate concentrațiile maxime admise pentru anumite substanțe, în mod obișnuit sau în situații excepționale.

Apă reziduală = apă uzată, rezultată din procesele industriale și activitățile menajere, care conține diferite elemente sau substanțe chimice nocive, microorganisme patogene (virusuri, bacterii, ouă sau larve de insecte etc.).

Apă subterană = apă stătătoare sau curgătoare aflată sub scoarța terestră; reprezintă cea mai mare rezervă de apă dulce a Globului.

apă menajeră

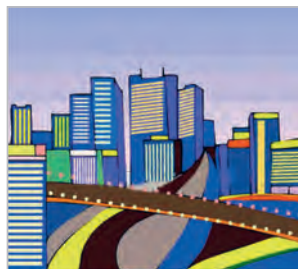
Argilă = rocă sedimentară folosită în olărit, la lucrări de construcție, în sculptură; în stare uscată, este avidă de apă, prin înmuiere devine plastică și dă naștere alunecărilor de teren.

Asia = cel mai întins și mai populat continent al Terrei care reunește o mare varietate de condiții naturale, culturi și civilizații străvechi, resurse bogate și țări situate la niveluri diferite de dezvoltare economică; este un continent al superlativelor și al contrastelor; are cele mai populate state de pe glob (China și India), populația este alcătuită în special din oameni de rasă galbenă (mongoli, chinezi, japonezi, coreeni etc.).

Așezare umană = comunitate umană (oraș sau sat) care cuprinde: populația, construcțiile folosite în diverse scopuri (locuit, publice, instituții private), platformele industriale, piețele și străzile, locurile de odihnă și agrement; sistem ecologic complex creat de populațiile umane, în care majoritatea transformărilor de materie, enegie și informație sunt realizate de către om.

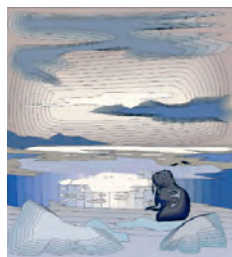
Asia

așezare umană

Atmosferă = înveliș gazos care înconjoară Pământul; ținând seama de loc, altitudine, anotimp și climă, caracteristicile sale fizice și chimice pot fi diferite; are în componență oxigenul, necesar vieții și, datorită forței de atracție exercitată de Pământ, aerul este concentrat în apropierea scoarței terestre; denumită generic „aer”.

Aurora polară = fenomen luminos realizat în atmosfera înaltă, între 100 și 1000 km, în regiunile polare, ca urmare a ciocnirii particulelor de origine solară, ce vin din spațiul exterior, cu atomii și moleculele de aici; rezultă cuante luminoase care, prin asocieri, creează fâșii de lumină verde, portocalie, roșie, galbenă, cu formă variată (draperii, raze, panglici, arcuri); procesul este deosebit de activ în anii cu intensă activitate solară; provoacă o iluminare slabă în timpul nopții polare; în emisfera nordică poartă numele de auroră boreală, iar în cea sudică, de auroră australă.

aurora polară

Australia = cel mai mic continent al Terrei, situat integral în emisfera sudică;

este singurul continent care constituie un stat; continentul cangurilor și al populației aborigene.

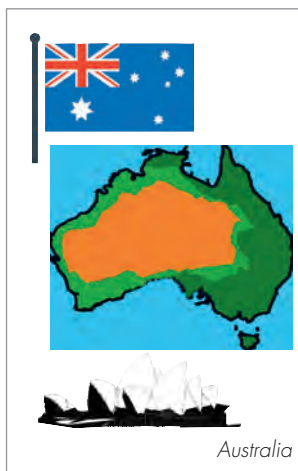
Australopitec = maimuță preistorică cu însușiri apropiate de cele umane, care a trăit în Africa în aceeași perioadă cu Homo Habilis.

Austral = vânt uscat ce se resimte în toate anotimpurile, mai ales în sudul României; direcția de deplasare a maselor de aer este dinspre vest, sud-vest sau sud; iarna produce ger, iar vara, secetă.

Automobile = vehicule cu motor folosite pentru transportul terestru; prin eliminarea gazelor de eșapament reprezintă surse de poluare a aerului iar zgomotul acestora duce la poluarea sonoră.

Aval = parte din cursul unui râu situată în apropierea gurii de vărsare; sector al cursului unui râu situat spre vărsarea acestuia în raport cu un punct de reper.

Avion = vehicul aerian mai greu decât aerul, care se menține în zbor datorită aripilor și se deplasează cu ajutorul eliceilor și al motoarelor sau reactoarelor; prin eliminarea gazelor de eșapament repre-

zintă surse de poluare a aerului iar zgomotul acestora duce la poluarea sonoră.

Azot = gaz incolor, inodor și insipid, parte componentă a aerului și element esențial al țesuturilor vegetale și animale; folosit la umplerea becurilor electrice, la obținerea amoniacului etc.; i se mai spune și nitrogen.

avion

Bacterie = organism microscopic unicelular, cu formă variată, prezent în toate mediile de viață; are o mare răspândire, se înmulțește rapid și are un rol important în circuitul materiei, în procesele biochimice și de alterare a rocilor.

Baril = unitate de măsură pentru volum, folosită în special pentru produse petroliere, egală cu 158,9 litri în America și cu 163,5 litri în Anglia.

Barometru = instrument pentru măsurarea presiunii atmosferice.

Baterie = sursă de energie care transformă energia chimică în energie electrică; deoarece conțin metale toxice (mercur, mangan, plumb), dacă sunt aruncate

barometru

baterie

la voia întâmplării după folosire, bateriile pot deveni poluanți importanți ai mediului înconjurător.

Bazalt = rocă magmatică, consolidată la suprafață, de culoare cenușiu închis-negru, compactă, grea, rezistentă la spargere; se folosește ca piatră de construcție și, prin topire, la confecționarea de tuburi.

Benefic = favorabil, binefăcător.

Benzină = substanță care arde cu ușurință (combustibilă), lichidă, obținută din petrol, este folosită drept carburant pentru motoare de automobile și de avioane; este înrudită cu motorina.

benzină

Big-Bang (Marea Explozie) = teorie științifică referitoare la formarea și evoluția Universului, ce marchează momentul în care particula începutului (sau „oul cosmic”) a explodat și a dus la formarea, în timp, a Pământului și a celorlalte planete, a stelelor, sateliților naturali etc., a întregului Univers.

Bilanț de mediu = metodă de a obține informații asupra cauzelor și efectelor negative care fac parte din acțiunea de evaluare a mediului.

Biodegradare = proces complex de acțiune a viețuitoarelor asupra diferitelor elemente de mediu, cu consecințe variabile: descompunerea masei organice nevii, prin acțiunea diferitelor organisme vii (bacterii, ciuperci); atacarea și distrugerea unor construcții, tablouri etc.; modificarea nedorită a unor ecosisteme, prin dezvoltarea rapidă a unor plante sau animale (pășunat excesiv); poluarea aerului, apei, solului, prin descompunerea reziduurilor industriale, sau din complexe agro-zootehnice; alterarea biochimică a rocilor.

Biodiversitate = diversitatea de organisme vii provenite din ecosistemele acvatice și terestre, precum și din complexele ecologice din care acestea fac parte; cuprinde diversitatea din interiorul speciilor, dintre specii și dintre ecosisteme.

Biogaz = gaz rezultat în procesul de fermentare a materiei organice și folosit drept combustibil, biometan.

Biosferă = totalitatea ființelor care trăiesc pe pământ, în apă și în partea inferioară a atmosferei, adică ansamblul de orga-

biodiversitate

nisme vii, animale și vegetale, care trăiesc pe suprafața Terrei; reprezintă acea parte a planetei unde există un mediu viu sau unde viața este posibilă în permanență; spațiul care constituie biosfera include litosfera (scoarța terestră), hidrosfera (ansamblul oceanelor) și atmosfera (învelișul gazos al Pământului).

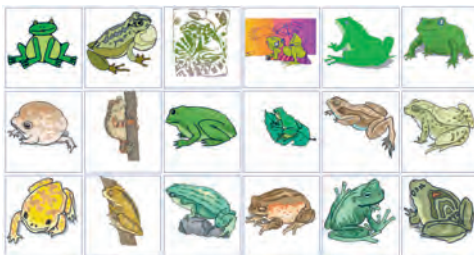
Biped = care stă sau umblă în două picioare.

Braconaj = practicarea ilegală a vânătorii și pescuitului, cu efecte negative asupra ecosistemelor naturale.

Broască = animal întâlnit atât pe uscat cât și în apă; există mai multe specii, printre care: broasca țestoasă de apă, broasca țestoasă de uscat, broască râioasă etc.

broască țestoasă

diverse tipuri de broaște

Calcar = rocă sedimentară alcătuită din carbonat de calciu, la care se adaugă în măsură mai mică, alte elemente, de unde varietatea culorii (de culoare albă, cenușie, roșie, neagră), a proprietăților și a modalităților de folosire (pentru obținerea varului, cimentului, cretei etc.); din varietățile omogene se extrag blocuri pentru monumente.

Calcaros = caracteristică legată de prezența calcarului pentru roci, soluri, relief.

Cal de mare = mic pește marin cu capul asemănător cu cel al unui cal.

Calitatea mediului = vizează însușirile esențiale ale mediului, vizavi de calitatea condițiilor naturale.

cal de mare

Calitatea vieții = totalitatea condițiilor naturale și socio-culturale; acest concept trebuie integrat în timp, prin asigurarea permanenței și perpetuării speciei umane.

Calm atmosferic = stare a atmosferei în care nu bate vântul, dar pot exista curenți verticali;

Calotă = masă de gheață care acoperă porțiuni întinse din regiunile polare sau din zonele înalte ale munților.

Cancerigen = care poate provoca apariția cancerului.

Cantitatea de precipitații = valoarea care exprimă stratul de apă ce poate rezulta dintr-o formă de precipitație, în condițiile absenței pierderilor prin scurgere, evaporare, infiltrație.

Capital = avuție sub formă de bani, mărfuri, bunuri materiale în general.

Cardiovascular = privitor la legătura dintre inimă și anumite vase de sânge.

Carieră = zonă unde se realizează exploatarea la zi a unor zăcăminte (căr-buni, bauxită, minereuri) sau a unor roci

folosite în construcții (bazalt, calcar, granit); prin extracția în versant, rezultă o formă de relief abrupt și în trepte; aceste exploataări duc la modificarea mediului înconjurător.

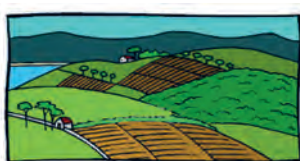
Catastrofă = eveniment tragic de mari proporții, dezastru; suprapunerea unui fenomen extrem al mediului peste un spațiu cu consecințe ce duc la pierderi grave pentru societatea umană din zona respectivă, pe care nu le poate depăși cu propriile resurse.

Cărbuni = rocă combustibilă, de culoare gălbuie, brună sau neagră, friabilă, formată prin îmbogățirea în carbon (în lipsa oxigenului din aer) a resturilor unor plante și folosită drept combustibil și ca materie primă în industria chimică și în metalurgie; se diferențiază calitativ în funcție de conținutul în carbon, putere calorică și umiditate.

Câmpie = formă majoră de relief, frecventă pe uscat, caracterizată printr-o suprafață netedă sau ușor ondulată, cu altitudini cuprinse de obicei între 0 și 200 m.

cărbuni

câmpie

Cârțiță = mamifer insectivor, cu blana de culoare închisă, cu labele anterioare adaptate pentru săpat, care trăiește în galerii subterane.

cârțiță

Ceață = particule de apă, cristale fine de gheață, rezultate din evaporarea apei de pe Pământ, aflate în dispersie în atmosferă, la suprafața solului, care îngreunează vizibilitatea și creează senzația de umezeală.

Celsius (scara) = scară termometrică definită prin punctul de îngheț al apei (0 grade) și punctul de fierbere (100 de grade); gradul Celsius (1 grad Celsius) este a suta parte din acest interval de bază.

Centrală atomo-electrică = centrală în care se produce curent electric cu ajutorul unor substanțe radioactive, precum uraniul; se mai numește și centrală nucleară.

Cenușă vulcanică = material rezultat în urma erupțiilor vulcanice care se răspândește în atmosferă datorită vânturilor; prin acumulare și cimentare se formează diferite roci vulcanice (magmatice).

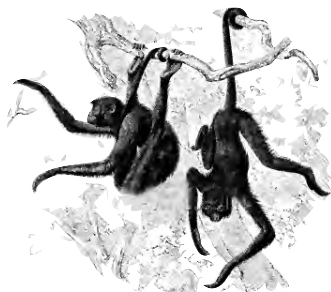
Chilă = element principal de rezistență al unei nave, așezat pe axa longitudinală a fundului navei, constituit dintr-un șir continuu de table groase sau dintr-o grindă la navele mici.

chilă

Ciclón = zonă a atmosferei în care presiunea este joasă, în comparație cu regiunile care o înconjoară; vânt puternic, cu deplasarea aerului în spirală, însoțit de ploi torențiale și de descărcări electrice.

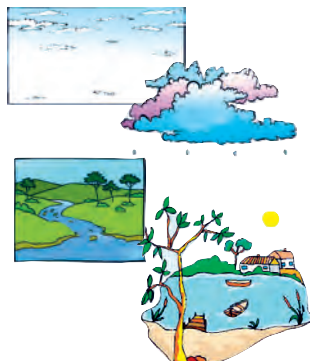
Cimpanzeu = specie de maimuță mare, antropoidă, africană, cu membrele anterioare lungi, cu blana și pielea feței neagră și fără coadă.

cimpanzeu

Ciocan pneumatic = utilaj folosit pentru a săpa repede și fără mari eforturi; însă poluează sonor prin zgomotul pe care îl face și prin vibrațiile din timpul lucrului; se mai numește pickhammer.

Circuitul apei în natură = proces complex prin care apa trece sub formă de vapori din oceane, mări și de pe uscat în atmosferă, unde se condensează și revine ca ploi sau zăpezi pe suprafața terestră (pe oceane sau pe uscat, în lacuri, râuri).

circuitul apei în natură

Claxon = sistem sonor de avertizare instalat la automobile; este sursă de poluare sonoră; în orașe claxonatul este interzis în apropierea locurilor publice cum sunt școlile și spitalele, fiind folosit doar în cazuri de necesitate absolută.

claxon

Climă = totalitatea caracteristicilor elementelor (temperatură, vânturi, precipitații) pe care le prezintă regiuni întinse ale Terrei, pe o perioadă lungă de timp.

Clorofilă = pigment verde de natură proteică localizat în plante cu rol deosebit în procesul de fotosinteză.

Clorofluorocarboni (CFC) = familie de substanțe chimice întâlnite în aerosoli, bureți artificiali, folosite la frigidere și aparate de aer condiționat; ajunse în atmosferă, distrug stratul de ozon; se mai numesc și freoni.

Coastă = Partea laterală a unui deal, pantă; marginea unui continent, a unei insule, prin care acestea vin în contact cu oceanul sau cu marea; țărm al unei mări sau ocean.

coastă

Colaj = procedeu artistic ce constă în realizarea unui tablou prin lipirea laolaltă a diferite elemente.

Colectivitate = grup de oameni (animale) care trăiesc și muncesc în comun.

Colecție = totalitatea obiectelor de același fel, adunate sistematic și care împreună reprezintă o valoare documentară, artistică deosebită.

Combatere = acțiune care implică activități care au scopul de a limita și corecta efectele negative ale proceselor naturale sau antropice de degradare, îndreptate asupra unor elemente de mediu sau a mediului în întregime.

Combinat petrochimic = unitate industrială care prelucrează petrolul și derivatele lui, în scopul transformării lor în produse chimice cu valoare mult mai ridicată.

Combustibil = materie, de obicei organică, care arde, dezvoltând căldură, și care este folosită ca izvor de energie în industrie.

Compost = amestec de resturi vegetale, resturi animale, resturi menajere, biode-

colectivitate

colecție

*combinat
petrochimic*

gradabile, folosit ca îngrășământ natural în agricultură, încă din cele mai vechi timpuri.

Compus chimic = combinație de elemente chimice.

Condensare = proces fizic de trecere a apei din stare gazoasă (vapori de apă) în stare lichidă (picături de apă); se produce în atmosferă (ceata, precipitațiile) sau la nivelul suprafeței terestre (roua).

Confort = totalitatea condițiilor materiale care asigură o existență civilizată, plăcută, comodă și igienică.

Consecință (urmare) = rezultat al unei fapte, al unei acțiuni, al unui principiu; efect al cauzelor poluării mediului înconjurător.

Conservarea naturii = ansamblu de măsuri care au scopul de a asigura păstrarea și îmbunătățirea calității mediului, în regiunile afectate de activități ale omului.

Conștiință = sentiment pe care ființa umană îl are despre propria existență și despre lucrurile din jur.

Contaminare = acțiunea de infectare a unui organism sau materie cu un agent de infecție (virus, bacterie, substanță radioactivă sau toxică); reprezintă o acțiune distrugătoare asupra vieții și a mediului în general.

Copite = partea cornoasă, rezistentă, care acoperă terminațiile degetelor la unele animale și protejează țesuturile vii.

Corali = animale cu schelet calcaros roșu sau alb, care trăiesc în colonii, în mările calde și bine oxigenate, la mică adâncime; scheletul prelucrat special se folosește la bijuterii, de aceea i se mai spune și mărgean.

A corela = a face o relație, o legătură între mai multe lucruri sau fenomene.

Corosiv = care poate provoca un proces chimic sau electrochimic de degradare, exercitat la suprafața corpurilor metalice de oxigenul din aerul umed sau de diverse substanțe chimice.

Corporativ = privitor la corporații, întreprinderi mari, societăți pe acțiuni.

Corporație = întreprindere mare, societate pe acțiuni.

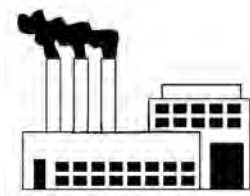

copite

coral

Coș industrial = turn vertical înalt care este folosit la evacuarea fumului (care conține gaze toxice) din uzine în atmosferă.

coș industrial

Creastă = partea cea mai de sus a unui munte, rezultată prin intersecția versanților care coincide de obicei cu cumpăna apelor.

Crivățul = vânt puternic, rece și uscat care suflă iarna în Moldova, în Dobrogea și Bărăgan, dinspre nord-est, viscolind zăpada și aducând scăderi mari de temperatură.

crivăț

Cuart = mineral transparent, incolor sau alb ori divers colorat, răspândit în roci alcătuind 16% din scoarța terestră; utilizat în tehnică, în industria optică, a materialelor de construcții etc.

Cuaternar = cea de-a cincea eră cu o durată până în prezent de 1,8 milioane ani (după unii specialiști, este considerată perioadă geologică ce aparține neozoicului); apariția și evoluția omului a avut loc în această eră.

Curcubeu = fenomen optic care se datorează refracției, reflexiei totale și dispersiei luminii solare în picăturile de apă din

curcubeu

atmosferă; are aspectul unui imens arc multicolor desfășurat pe cer și se observă numai în partea opusă Soarelui, raportată la poziția observatorului.

Cutremur = mișcare puternică și bruscă, verticală sau orizontală, a scoarței Pământului, de scurtă durată, provocată de mișcări subterane sau de erupții vulcanice.

Dăunători = organisme animale, în cea mai mare parte insecte, care cauzează pagube mari culturilor și pădurilor; pot fi combătute chimic și biologic.

insectă

Deal = formă majoră de relief pozitivă, cu o înălțime de până la 1000 de metri, care se prezintă ca o ridicătură a scoarței pământului mai mică decât muntele.

deal

Debit = cantitatea de lichid care trece, într-o anumită unitate de timp, printr-o secțiune a unei albie, conducte sau canal.

Decantare = separarea substanțelor, aflate în suspensie într-un lichid și a căror densitate este mai mare față de acesta; se aplică în epurarea apelor reziduale.

Deceniu = perioadă de timp de 10 ani.

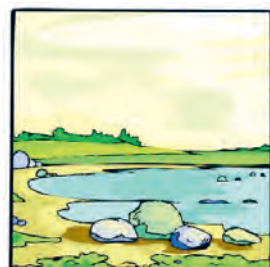
Defertilizare = pierderea fertilității solului prin cultivare irațională, prin necultivarea îndelungată sau prin acțiunea factorilor de mediu.

Defoliere = distrugerea vegetației și mai ales uscarea și căderea frunzelor arborilor datorate unor perturbări ecologice (scăderea bruscă de temperatură, secetă, intervenția unor dăunători și paraziți, poluarea aerului, apei, solului).

Defrișare = înlăturarea, prin tăiere sau prin ardere, a plantelor de pe un teren, care se pregătește pentru agricultură, pășunat, construcții etc; poate duce la eroziunea solului sub acțiunea ploilor și a vântului.

Degradarea solului = totalitatea schimbărilor produse în soluri prin apa de infiltrație care determină scăderea fertilității acestora.

Deltă = formă de relief de acumulare, alcătuită din suprafețe de uscat (numite grinduri), canale, lacuri, bălți, care apare și avansează la gura de vărsare a unor

deltă

fluvii, unde se depun aluviuni (pietrișuri, nisipuri etc.), care nu sunt îndepărtate de valuri, curenți, maree.

Delta Dunării = cea mai joasă și mai nouă unitate de relief a uscatului României, formată prin depunerea aluviunilor, aduse de Dunăre, într-un fost golf al Mării Negre; este declarată rezervație a biosferei, datorită mediului natural puțin modificat și a mării bogății de plante și animale.

Demografie = știință care studiază fenomene și procese privitoare la evoluția numerică, repartiția geografică, densitatea, mișcarea populației umane și structura pe grupe de vârstă, de sex, de limbă, de religie etc.

Depoluare = acțiune de reducere a unei surse sau stări de poluare.

Desalinizare = proces care are ca scop extragerea sărurilor din apă; folosit mai ales, în cazul eliminării clorurilor din apa de mare, prin distilare.

Descompunători = reprezintă grupa de microorganisme animale și vegetale (bacterii, ciuperci) care participă la degra-

*pelican din
Delta Dunării*

darea materiei organice și transformarea ei în săruri minerale, refolosite de către plante.

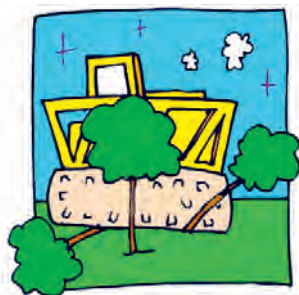
Descompunere = a se desface în părți componente, a se strica, a putrezi (pentru plante).

Despădurire = tăierea, adesea nerațională, a pădurilor dintr-o regiune.

Deșert = regiune aridă (uscată) fără precipitații, cu temperaturi foarte ridicate ziua și scăzute noaptea; vegetația și animalele sunt reduse, deșerturile ocupă 15% din suprafața globului; cel mai întins deșert din lume este deșertul Sahara, din Africa.

Deșertificare = transformarea unei regiuni în deșert; Africa de est se află într-un astfel de proces, prin extinderea deșertului Sahara către sud.

Deșeuri (reziduuri) = resturi dintr-un material rezultat într-un proces tehnologic de realizare a unui anumit produs, care nu mai poate fi utilizat direct pentru realizarea produsului; orice material sau produs care nu mai corespunde scopului

despădurire

deșert

pentru care a fost creat sau pentru care se intenționa a se utiliza; resturi rezultate în urma diverselor activități umane (resturi alimentare, de ambalaje etc.).

Deșeuri (reziduuri) animale = rezultate în urma creșterii animalelor; răspândirea acestora la suprafața solului sau direct în apele de suprafață produc degradare datorită prezenței amoniacului.

Deșeuri (reziduuri) furajere = deșeuri provenite din industria alimentară care pot fi valorificate în alimentația animalelor.

Deșeuri (reziduuri) industriale = deșeuri provenite din diferite procese de fabricație (cenușă, zgură, șpan, rumeguș etc.).

Deșeuri (reziduuri) menajere = deșeuri solide rezultate din activitatea desfășurată în gospodăriile individuale și în unitățile publice; cantitatea de deșeuri (reziduuri) menajere diferă în funcție de climă, gradul de confort al locuinței, modul de alimentare a populației.

Deșeuri (reziduuri) radioactive = rămase în urma activității reactoarelor nucleare;

deșeuri menajere

deșeurile solide sunt închise în cuburi de beton și apoi stocate la suprafața solului sau închise în mine părăsite.

Deșeuri (reziduuri) stradale = deșeuri provenite din deplasarea de zi cu zi a populației, de la plante, animale, din depunerea obișnuită a suspensiilor solide din atmosferă, specifice căilor de circulație publică.

Deșeuri (reziduuri) urbane = rezultate atât din consumul individual, cât și din activitățile cotidiene ale orașelor (comerț, artizanat, servicii etc.); exemple: hârtie, carton, cenușă, nisip, pământ, resturi alimentare, sticlă, metale, ceramică, piatră, materiale plastice etc.

Deteriorarea mediului = modificarea caracteristicilor fizico-chimice și structurale ale componentelor sale naturale, reducerea diversității, afectarea echilibrului și a calității vieții, cauzate în principal de poluarea apei, aerului și solului, exploatarea la maxim a resurselor, gospodărirea și valorificarea lor deficitară și amenajarea necorespunzătoare a teritoriului.

Dezagregare = proces care produce distrugerea rocilor, prin sfărâmarea în frag-

deșeuri radioactive

reziduuri urbane

deteriorarea mediului

mente de dimensiuni diferite, datorat înghețului și dezghețului, apei, vântului etc.

Dezechilibru ecologic = perturbarea, modificarea relațiilor dintre organisme și mediul lor de viață, datorită acțiunilor omului (braconaj, poluare, supraexploatare a terenurilor, urbanizare etc.).

dezechilibru ecologic

Dezvoltare durabilă = concept ce presupune dezvoltarea care corespunde necesităților prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități; a răspunde nevoilor generației actuale fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a răspunde propriilor nevoi; termenul a fost enunțat prima dată în 1987 de primul ministru al Norvegiei, doamna Gro Harlem Brundtland, președintă a Comisiei Mondiale de Mediu, în raportul „Viitorul nostru comun”.

Deversare = scurgerea unor substanțe în apă prin conducte subterane sau de suprafață; este principală cauză a poluării apelor, datorită reziduurilor urba-

ne, și industriale cât și substanțelor aruncate din navele maritime și platformele petroliere marine.

Dig = construcție de piatră, pământ sau beton, făcută de-a lungul unei văi, la marginea unei ape, pe țărmul mării, pentru a apăra locul de inundații și de eroziunea apelor.

Diluarea poluanților = reducerea concentrației poluanților din mediul înconjurător, în mod natural (prin intervenția vânturilor și prin amestec) sau prin acțiunea omului (amestecul apei uzate cu apă nepoluată pentru reducerea concentrației în limite acceptabile ca să poată fi deversată).

Dioxid de carbon = gaz alcătuit din carbon și oxigen (CO_2), rezultat prin descompunerea materiei organice, erupții vulcanice, procese de ardere, emanații industriale; este luat din atmosferă de către plante în procesul de fotosinteză.

Dioxid de sulf = gaz toxic cu miros neplăcut, alcătuit din sulf și oxigen (SO_2).

Disconfort = lipsă de confort, stare neplăcută de nesiguranță, de insatisfacție, perturbare în funcționarea activităților or-

deversare

dig

ganismelor, ca urmare a unor modificări ale calității mediului, îndeosebi prin poluare (gaze, pulberi, zgomote).

Diseminare = mod de împrăștiere a semințelor, al fructelor, al polenului unor plante datorită vântului.

Dune de nisip = forme de relief, temporare, cu aspect de val sau de movilă, create prin depunerea nisipului, în urma acțiunii vântului; se întâlnesc în regiunile aride (deșerturi) unde vântul bate continuu, în zonele litorale cu nisip mult din regiunile temperate, în luncile mari.

Durabil = care durează de mult timp; trainic, rezistent, viabil.

Durabilitate = calitatea a ceea ce este durabil; perioada în care poate fi utilizat un bun.

dune

Echilibru dinamic = stare de stabilitate a unui sistem biologic datorită fluxului permanent de materie și energie între sistem și mediul ambiant, cu păstrarea integrității sistemului.

Echilibru natural = starea la care ajung factorii de mediu, în lipsa unei influențe exterioare și păstrarea în condiții normale a acestora.

Ecologie = știință care se ocupă cu studierea relațiilor organismelor ori grupurilor de organisme cu mediul lor; altfel spus, se ocupă cu studierea interrelațiilor organismelor vii cu mediul lor.

Ecologism = fenomen de trecere a ecologiei de la stadiul de simplă disciplină științifică la cel de problemă a conștiinței

echilibru dinamic

comune, naționale și internaționale, cu expresii corespunzătoare la nivelul teoriei și acțiunii.

Economie = activitățile umane desfășurate în cadru organizat; folosirea chibzuită a resurselor, cumpătare.

Economisire = faptul de a folosi cu chibzuință resursele de apă, de sol, minerale, forestiere etc.

Ecosferă = înveliș care include toate organismele (biosfera) și mediul lor de viață.

Ecosistem = unitate funcțională în care se manifestă și se evidențiază toate interacțiunile dintre specii și mediul lor de viață ca și acelea dintre ele.

Ecuator = cerc desfășurat imaginar pe suprafața Pământului, rezultat din intersecția cu planul care trece prin centrul lui, perpendicular pe axa polilor, acesta împărțindu-l în două emisfere egale.

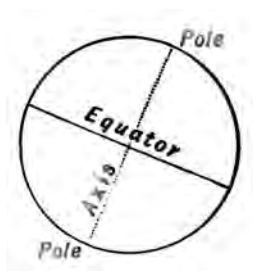
Efectul de seră = proces de încălzire indirectă a aerului din apropierea suprafeței Pământului, ca urmare a reflectării radiațiilor de către dioxidul de carbon din aer; datorită acestuia, nivelul mării va

ecosferă

ecosistem

Ecuator

crește din cauza topirii ghețarilor cu aproximativ un metru în următorii o sută de ani.

Eficientizare = îmbunătățire.

Electricitate = formă de energie utilizată în domeniul casnic și industrial, pentru iluminat, încălzit și alte activități efectuate, cu ajutorul curentului electric.

Emisii poluante = poluanții evacuați în mediu, precum și zgomote, vibrații care se manifestă și se măsoară la locul de plecare din sursă; pot fi de scurtă durată sau permanente (exemple: praf, fum, sunet etc.).

Emițător = dispozitiv, aparat sau instalație care produce gaze, radiații etc. ce se pot raspândi în mediul înconjurător.

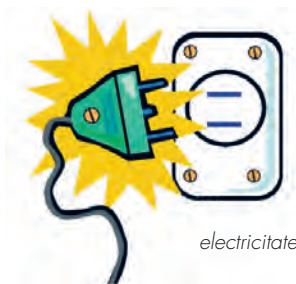
Energetic = privitor la producerea și folosirea diferitelor forme de energie.

Environment = termen similar noțiunii de mediu înconjurător.

Epidemie = extindere a unei boli contagioase, într-un timp scurt, prin contaminare la un număr mare de viețuitoare (plante, animale și oameni), dintr-o anumită regiune.

efect de seră

electricitate

emisii poluante

Epocă = subdiviziune a unei perioade geologice.

Epurare = acțiune de curățare, de purificare a aerului, a apei.

Epurarea apei = operație de îndepărtare din apele potabile, industriale, de canal a substanțelor care le fac improprii anumitor întrebuințări, pentru a obține o calitate bună în vederea folosirii.

Eră geologică = perioadă de timp de ordinul zecilor sau sutelor de milioane de ani, caracterizată printr-o anumită dezvoltare a formelor de viață, printr-o evoluție specifică a Pământului, prin diferite procese de formare a reliefului; timpul de când Pământul a devenit planetă și până astăzi a fost împărțit în cinci ere geologice: precambriană, paleozoică, mezozoică, neozoică și cuaternară.

Erbicid = substanță chimică ce distruge buruienile dăunătoare agriculturii.

Emitător = dispozitiv, aparat sau instalație care produce gaze, radiații etc. ce se pot raspândi în mediul înconjurător.

Energetic = privitor la producerea și folosirea diferitelor forme de energie.

Eroziune = acțiune de desprindere și îndepărtare a unor particule de diferite forme și mărimi din scoarța terestră, datorită apelor curgătoare, vântului, valurilor, ghețarilor sau zăpezilor; sinonim cu erodare.

Ermetic = care închide perfect sau care este perfect închis, care nu lasă să pătrundă sau să iasă nimic.

Eșapament = dispozitiv care permite evacuarea gazelor arse dintr-un motor cu ardere internă; în prezent se construiesc eşapamente catalitice cu filtre care să limiteze concentrația elementelor poluante din gazele degajate.

Eterogen = diferit, felurit, deosebit; compus din elemente diferite.

Europa = continent situat în emisfera nordică, leagăn al străvechilor civilizații (elenă, romană etc.) păstrate și în prezent; aici a apărut industria și cele mai mari cuceriri ale științei și tehnicii.

Eutrofie = dezvoltarea armonioasă a organismului, ca urmare a unei bune hrăniri a țesuturilor.

eșapament

Europa

Evacuare de ape uzate = descărcarea în diferiți recipiente a apelor uzate, care conțin poluanți sau reziduuri ce alterează caracteristicile inițiale ale apei utilizate, precum și a apelor de ploaie ce se scurg de pe terenurile contaminate.

Evaluarea impactului asupra mediului = activitatea de apreciere a totalității; totalitatea efectelor activităților umane și proceselor naturale asupra factorilor naturali ai sănătății și securității omului și a bunurilor materiale.

Evaporare = procesul de trecere a apei din stare lichidă în stare gazoasă (vapori de apă), prin ridicarea de pe suprafața apei a particulelor care se mișcă mai repede, datorită unor temperaturi ridicate și viteze mari ale vântului.

Evoluția omului pe Pământ = trecerea omului printr-o serie de transformări, prin diferite faze progresive, spre o treaptă superioară a dezvoltării fizice și intelectuale.

Excavație = groapă sau cavitate în suprafața pământului sau în adâncime, creată în urma unui fenomen natural

(excavație naturală) sau executată de om în diferite scopuri (excavație antropică).

Exfoliere = desprinderea sub forma unor părți subțiri a rocilor sub acțiunea apei, vântului etc.

Exosferă = strat atmosferic situat la o altitudine de peste 750 km deasupra Pământului, alcătuit din particule de hidrogen și heliu foarte rare, care intră sau ies din spațiul interplanetar; face legătura între spațiul terestru și spațiul cosmic.

Exploatare = ansamblu de lucrări executate în subteran sau la suprafață pentru extragerea combustibililor și a resurselor minerale, prelucrarea și livrarea acestora.

Explozie = proces de descompunere a substanțelor explozive care are loc rapid, violent, însoțit de zgomot puternic, foc, fum și praf; explozia degajează în aer gaze toxice, provoacă unde de șoc și distruge totul în jur.

Exportat = produs realizat în țară și vândut în afara țării.

explozie

Fabrică = clădire sau unitate în care sunt produse bunurile de consum și unde materiile prime și materialele se transformă în cadrul proceselor de producție; este un important poluator al mediului înconjurător.

fabrică

Factor abiotic = element al mediului lipsit de viață (rocă, forme de relief, temperatură, substanțe minerale din apă, aer, sol).

Factori pedogenetici = elemente care influențează formarea și evoluția solurilor; aceștia sunt: roca, relieful, clima, plantele și animalele, apa, timpul (ca durată) și omul.

Faună = totalitatea speciilor de animale de pe Pământ; în funcție de condițiile mediului se deosebesc fauna marină, fauna solului și subsolului, fauna caracteristică coroanei arborilor.

faună

Fermă = gospodărie agricolă care cuprinde terenul, amenajările, construcțiile, instalațiile, mașinile etc. și care servesc producției agricole (creșterea unor specii de animale sau cultura unor specii de plante).

fermă

Fertilitate = însușire a pământului de a produce multe roade, de a asigura din belșug plantelor cultivate apa și substanțele nutritive de care au nevoie; rodnicie.

Filtrare = separarea elementelor solide dintr-un lichid, gaz sau de epurare a apelor uzate.

Filtru = dispozitiv, aparat sau instalație care separă, cu ajutorul unui material filtrant, un fluid de particulele solide aflate în suspensie în masa lui.

Finit = care a trecut prin toate etapele și poate fi întrebuințat în scopul pentru care a fost făcut.

Fitoplancton = organisme vegetale din plancton (alge) prezente în mări, lacuri, ape curgătoare; realizează fotosinteza eliberând oxigen în atmosferă; are rol important în epurarea apelor ca filtru biologic.

Floră = totalitatea speciilor de plante de pe glob, sau dintr-o țară, regiune, localitate care a fost identificată, descrisă și clasificată.

Fluturași = benzi de hârtie care conțin un text (anunț, îndemn, reclamă) și care sunt distribuite oamenilor.

Fluviu = apă curgătoare mare, care colectează mai mulți sau mai puțini afluenți și se varsă în mări sau oceane.

Foc = fenomen de ardere violentă cu flăcără și cu dezvoltare de căldură; de-a lungul timpului, focul a reprezentat un factor principal de distrugere a mediului înconjurător, mai ales datorită incendiilor.

Folosință a terenului = modalitate de utilizare a unui teren ținând cont de condițiile naturale și de posibilitățile de punere

floră

fluviu

foc

în valoare a acestuia; categorii de folosință a terenurilor: terenuri agricole, fond forestier, terenuri acoperite de ape, terenuri ocupate de construcții, terenuri cu alte destinații.

Forță gravitațională = forța cu care Pământul atrage orice corp.

For = spațiu destinat dezbaterii, autoritate.

Forestier = privitor la păduri; în legătură cu exploatarea de păduri; silvic.

Fosă septică = groapă, rezervor în apropierea caselor, în care se strâng apele și murdăria din gospodărie, în lipsa unei rețele de canalizare.

Fosfor = element chimic, ușor inflamabil, care intră în alcătuirea scoarței terestre, a solului și a materiei vii; are un rol deosebit în procesele biologice; se prezintă sub mai multe forme: fosfor alb (moale, toxic, inflamabil, se păstrează sub apă, luminează în întuneric); fosfor roșu (netoxic, folosit la fabricarea chibriturilor) etc.; substanță fosforescentă.

Fosilă = rest sau urmă a unui animal sau plantă dintr-o epocă geologică ante-

forestier

rioară celei actuale, conservată și păstrată în straturile de rocă sedimentare; transformarea fosilelor în lipsa aerului a dus la formarea cărbunilor, petrolului și gazelor naturale; există și fosile vii, exemplu șopârla Hatteria.

fosile

Fotosinteză = proces prin care plantele verzi și unele microorganisme, în prezența luminii, transformă dioxidul de carbon, apa și sărurile minerale în substanțe organice și elimină oxigen.

Friabil = care se fărâmițează, se sparge ușor.

Fulger = fenomen atmosferic care constă într-o descărcare electrică luminoasă produsă între doi nori sau în interiorul unui nor; apare ca o linie luminoasă, dreaptă, curbă, complexă și este însoțit de tunet.

fulger

Fum = suspensie de particule solide într-un mediu gazos, produsă în cursul arderii incomplete a materialelor combustibile; este toxic mai ales dacă se eliberează într-o încăpere închisă; este un poluator al aerului.

fum

Furnal = tip de cuptor folosit pentru obținerea fontei de turnătorie din minereu de fier; are formă de turn relativ înalt; prin furnal se elimină în atmosferă substanțe toxice rezultate în urma procesului de obținere a fontei.

furnal

Galerie = coridor subteran în formă de tunel; urmă lăsată de animalele subterane (cârțițe, șoareci) în stratul de sol.

Gaz = nume generic dat corpurilor fluide cu densitate redusă, incolor, ușor deformabile și expansibile, care din cauza coeziunii moleculare slabe nu au formă proprie stabilă și tind să ocupe întregul volum pe care îl au la dispoziție.

Gaz de eșapament = gaz evacuat de motoarele cu ardere internă (automobile) care conține diverși poluanți.

Gaz metan = gaz natural, prezent în zăcămintele, în care metanul este în cantitate mai mare; are putere calorică ridicată.

gaz de
eșapament

Gaz natural = amestec de gaze care formează zăcămintele independente în scoartă sau în asociație cu cele de petrol; sunt și gaze naturale degajate în urma erupțiilor vulcanice, degajate de suprafețe acvatice, etc.

Gaz de seră = gaz cu efect de seră, care provoacă efectul de seră.

Generator = care determină, produce substanțe poluante.

Generație = totalitatea organismelor provenite în același timp; în cadrul unei specii pot fi organisme diferite, care se succed.

Germeni = parte a unei semințe care, pusă în condiții favorabile, se dezvoltă și dă naștere unor ființe noi; stadiu inițial în dezvoltarea ființelor vii.

Germinativ = care începe să se dezvolte, să se înmulțească.

Gestionarea mediului = intervenția omului în administrarea mediului, ținerea evidenței intrărilor și ieșirilor în vederea corecțiilor ce trebuie aduse acestuia, pentru a nu periclita viitorul planetei.

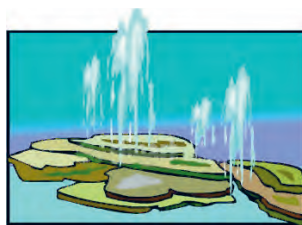

germeni

Gest reflex = acțiune produsă automat, spontan, independent de voință.

Gheață = starea solidă a apei care apare la temperaturi mai mici de 0 grade Celsius.

Gheizer = izvor termal intermitent, de origine vulcanică, care aruncă apă fierbinte și vapori de apă, la intervale egale, până la mare înălțime, sub forma unei coloane; întâlnit frecvent în Islanda și Noua Zeelandă.

gheizer

Ghețari = cantitate mare de gheață, acumulată și formată în regiunile foarte înalte (la peste 3 000 de metri) sau în cele polare; gheața a rezultat din acumularea și tasarea zăpezilor adunate de-a lungul timpului, transformarea ei în gheață spongioasă și apoi în gheață; se clasifică în: ghețari montani și ghețari continentali (de calotă).

ghețari

Gips (ghips) = mineral rezultat prin precipitarea chimică în lacuri și mări; este incolor sau divers colorat, cu duritate mică; este folosit la fabricarea ipsosului, a cimentului sau ca piatră de ornament.

Giruetă = instrument meteorologic cu care se determină direcția și intensitatea (viteza) vântului.

giruetă

Gorilă = cea mai mare dintre maimuțele antropoide, de circa 2 metri înălțime, robustă, feroce, care trăiește în pădurile Africii ecuatoriale.

gorilă

Granit = rocă eruptivă (vulcanică) foarte dură, granuloasă, acidă, cu un conținut bogat în cuarț și feldspati; întrebuințat ca piatră de construcție și de ornament.

Grădină botanică = loc unde sunt colecționate și păstrate plante vii care pot fi cultivate în condiții naturale sau în sere; cele mai cunoscute grădini botanice din România sunt la Cluj-Napoca, București și Iași.

Gresie = rocă sedimentară rezultată prin consolidarea nisipului, de culoare gri, albă, gălbuie etc., cu grad de rezistență diferit; folosită ca material de construcție, ca abraziv, în industria sticlei și materialelor refractare.

Grindină = precipitație formată din particule de gheață de diferite mărimi care însoțește adesea ploile de vară.

Gunoi = resturi alimentare, ambalaje, obiecte stricate, care se adună într-o gospodărie; deșeuri menajere.

gunoi

Habitat = suprafață locuită de o populație, de o specie de plante sau de animale care oferă condiții naturale în care își pot desfășura normal activitățile esențiale pentru viață.

Haldă = formă de relief, asemănătoare unui deal, rezultată în urma acțiunii omului în regiuni unde s-au exploatat și se exploatează bogății subterane, la gura tunelurilor, în regiuni de exploatare a pietrei; pot fi halde de zgurț, de cenușă și chiar de gunoaie.

Hazard natural = fenomen imprevizibil care provoacă dezechilibre în mediul natural și aduce pagube oamenilor și proprietăților (taifun, uragan, ciclon tropical, inundație, alunecare de teren, prăbușire, cutremur etc.).

*habitatul
unei berze*

habitat uman

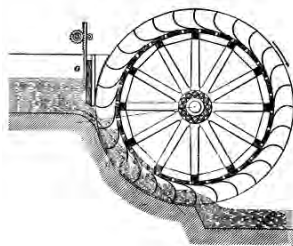
Hibernare = a petrece iarna într-o stare de amorțeală, de viață latentă (asemănătoare cu somnul), de către unele animale (liliacul, ursul, marmota, hârciogul), când metabolismul le este încetinit și temperatura corpului scăzută.

hibernare

Hydrocarbură = combinații chimice între carbon și hidrogen (exemplu: petrolul); în prezent constituie principala sursă energetică.

Hydrocentrală = centrală electrică în care energia apelor curgătoare este transformată în curent electric.

hidrocentrală

Hidrogen = element chimic gazos mai ușor decât aerul, incolor, inodor, insipid și inflamabil, care combinat cu oxigenul, în anumite proporții, formează molecula de apă; este cel mai răspândit gaz în Univers.

Hidrosferă = învelișul de apă al Pământului, alcătuit din apa oceanelor, mărilor, lacurilor, apelor curgătoare, apelor subterane, apa din ghețari, zăpezi și vapori de apă.

Homo erectus = etapă a formării omului situată între 1 800 000 - 300 000 î.H., ai cărei reprezentanți aveau creierul mai mare decât al lui Homo habilis, cunoșteau focul, aveau unelte diverse, iar așezările lor erau situate în peșteri.

Homo habilis = etapă a formării omului situată între 2 500 000- 1 800 000 î.H., ai cărei reprezentanți au fost făuritorii primelor unelte-arme sumar cioplite, și-au amenajat locul temporar de ședere, erau vânători și aveau un limbaj evoluat.

Homo sapiens = etapă a formării omului situată între 250 000 – 35 000 î.H., ai cărei reprezentanți aveau o poziție aproape verticală, erau organizați în cete, vânau cu sulita și aprindeau focul.

Huilă = varietate de cărbune superior, de culoare neagră sau neagră-cenușie, lucios sticlos, gras, folosit la obținerea cocsului, a unor produse chimice de sinteză.

Humă = varietate de argilă cenușie, care prin înmuiere devine plastică și poate fi folosită în producerea diferitelor obiecte.

om prelucrând humă

Humus = amestec de substanțe organice aflat în sol, rezultat din transformarea materiei vegetale sub acțiunea microorganismelor, care redă fertilitatea solului; împreună cu argila formează un strat stabil cu rol în reținerea și circulația sărurilor minerale, nutritive.

Ierbicid = substanță care distruge buruienile (ierburile) folosită în agricultură.

Igiena așezărilor = totalitatea măsurilor care se iau pentru păstrarea calității mediului și pentru menținerea sănătății populației din regiunile populate; ea cuprinde igiena apei, a aerului și a solului.

Iminent = care este gata să se producă, să se întâmple, nu mai poate fi evitat, inevitabil.

Impact asupra mediului = efectele directe sau indirecte ale activității omului care produc schimbări ale mediului care pot afecta sănătatea plantelor, animalelor și omului.

Importat = produs adus dintr-o țară străină în propria țară prin cumpărare sau prin schimb.

Impurificarea apei = proces de schimbare negativă a calității apei, datorită unor substanțe biodegradabile și nedeградabile.

Indicator biologic = organism vegetal sau animal care indică existența poluării (lichenii și unii pești).

Indigen = originar dintr-un anumit loc, băștinaș, pământean, autohton.

Industrializare = proces de dezvoltare prioritară a industriei în urma căruia această ramură ia locul agriculturii devenind principala ramură economică a unei țări.

Indispensabil = care este absolut necesar, neaparat, trebuincios.

Industrie = ramură a economiei, în cadrul căreia au loc extracția materiilor prime și transformarea lor în utilaje industriale și bunuri de consum; are mai multe subramuri, în funcție de materia primă folosită și de produsul obținut: industria

indigen

alimentară, industria chimică, industria metalurgică, industria minieră, industria energetică, industria lemnului, industria materialelor de construcții, industria textilă.

Infiltrație = pătrunderea apei în roci sau în pământ, sub influența gravitației, prin găuri, crăpături etc.

Insecte = animale nevertebrate, cu corpul format din cap, torace și abdomen, cu trei perechi de picioare; cele mai multe insecte au aripi.

Insecte dăunătoare = care atacă plantele, animalele, oamenii sau produsele vegetale și animale (lăcustele, cărăbușii, gândacul de Colorado, ploșnițele etc.).

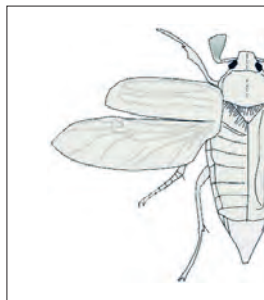
Insecticide = substanțe chimice folosite pentru combaterea insectelor dăunătoare din culturile agricole și din gospodării.

Instalație = ansamblu de construcții, de mașini etc. montate astfel încât să formeze un întreg în scopul executării unei anumite operații în procesul de producție.

Insule = porțiuni de uscat înconjurate din toate părțile de apă; pot fi insule continentale (desprinse din continente), vulca-

insecte (albine)

cărăbuș

nice (apărute în urma erupțiilor vulcanice submarine) și coraligene (au apărut ca urmare a dezvoltării coloniilor de corali).

Integral = întreg, complet.

Interfluviu = formă de relief pozitivă, situată între două văi vecine; în funcție de intersecția și înclinarea versanților celor două văi, interfluviile pot fi plate, rotunjite și ascuțite.

Internațional = care are loc între mai multe națiuni, care angajează sau privește mai multe țări, referitor la raporturile dintre națiuni; care are o importanță ce depășește granițele unei singure țări.

Inundație = acoperirea temporară a unei porțiuni de uscat cu o mare cantitate de apă, provenită din revărsarea râurilor, ploi abundente, topirea bruscă a zăpezilor, cutremure de pământ, furtuni puternice, despăduriri, ruperea digurilor.

Ionosferă = strat superior al atmosferei, cuprins între 80 și 100 km deasupra Pământului, în care gazele componente sunt rarefiate și încărcate electric; este important pentru că reflectă undele radio făcând posibile telecomunicațiile; aici se

insulă

inundație

formează aurorele polare și se dezintegrează majoritatea meteorităilor; se mai numește și termosferă, deoarece temperatura ajunge la 2 000 - 3 000 grade Celsius.

Irigație = procedeu de suplimentare cu apă a unui teren prin folosirea canalelor sau aspersoarelor în vederea creșterii producției agricole.

Izvor = apă subterană care țâșnește la suprafața pământului; începutul unui râu.

izvor

Împădurire = plantarea arborilor pe suprafețe despădurite, degradate pentru a forma o pădure și pentru prevenirea alunecărilor de teren.

Încălzire globală = proces de încălzire, în timp, a temperaturii aerului, datorat subțierii stratului de ozon și a efectului de seră; datorită încălzirii globale, temperatura medie globală a crescut secolul trecut cu aproximativ o jumătate de grad, iar până la mijlocul acestui secol va crește cu 1,5 - 3,5 grade Celsius.

Îndeletnicire = ocupație, meserie, profesiune.

Îndiguire = lucrare care are ca scop principal apărarea așezărilor umane și a terenurilor agricole din vecinătatea

împădurire

cursurilor de apă, prin construirea de diguri, împotriva inundațiilor; se poate realiza și pentru închiderea porturilor și a unor zone de creștere a peștilor.

Înghet = fenomen meteorologic de iarnă caracterizat prin coborârea temperaturii pe sol și în aer sub 0 grade Celsius; cele mai periculoase înghețuri sunt cele de la sfârșitul sezonului de vegetație și de la începutul perioadei de vegetație.

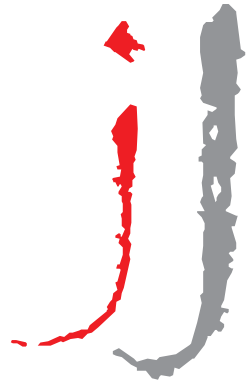
Îngrășământ = gunoi organic, bălegar sau produs chimic folosit pentru a mări fertilitatea solului, hrana plantelor și creșterea producției agricole.

Însămânțare = acțiunea de a însămânța și rezultatul ei; însămânțat; care a fost semănat.

Întreprindere = unitate industrială care produce bunuri sau servicii destinate vânzării; poate fi un important poluator al mediului înconjurător.

înghet

Jgheab de alunecare = suprafață înclinată pe care se deplasează materiale rezultate în urma unei alunecări de teren.

Județ = cea mai mare unitate administrativ-teritorială din România; regiune geografică având în componență un municipiu-reședință de județ, alte municipii, orașe și comune, în funcție de condițiile geografice, economice și social-politice și de legăturile culturale și tradiționale ale populației.

județ

Kilogram = unitate de măsură pentru masă.

Kuweit = țară din Peninsula Arabia (situată în Asia) cu ieșire la golful Persic, cu climat deșertic care dispune de mari rezerve de petrol și gaze naturale.

kilograme

Laborator = încăpere prevăzută cu instalații speciale, instrumente și aparate folosite pentru experiențe științifice și lucrări practice în orice domeniu experimental sau aplicat.

laborator

Lac = apă stătătoare cu suprafață întinsă, nu foarte adâncă și în care vegetația este prezentă numai în zona litorală, lipsind în adâncime datorită absenței luminii.

lac

Lac hidroenergetic = lac situat în amonte de o hidrocentrală, care constituie rezerva de apă necesară producerii energiei electrice; se mai numește și lac de baraj.

Lanț trofic = totalitatea legăturilor ce se stabilesc între diferite animale, în procesul căutării și obținerii hranei, prin care cir-

culă substanța organică, fiecare organism constituind o verigă ce reprezintă hrana pentru organismul situat mai sus în lanț; exemplu: lăcustă-șopârlă-bufniță.

Lavă = masă minerală în stare lichidă, aruncată la suprafața Pământului de un vulcan în erupție și care prin răcire dă naștere rocilor vulcanice.

Lege = hotărâre stabilită de autoritățile statului, pe care toți cetățenii au obligația s-o cunoască și s-o respecte.

Lignit = rocă sedimentară de culoare brună, structură lemnoasă, folosită ca și combustibil la încălzitul locuințelor, în termocentrale etc.

Liliac = animal mamifer insectivor, asemănător cu șoarecele, cu aripi adaptate la zbor, formate dintr-o membrană care leagă degetele membrelor anterioare, laturile corpului, membrele posterioare și coada; trăiește în locuri întunecoase, mai ales în peșteri.

Litieră = stratul de frunze, ramuri uscate, flori veștejite, fructe căzute pe sol; acestea protejează solul din pădure de îngheț, de

liliac

acțiunea apelor de șiroire, absorb apa și mențin umezeala.

Litoral = zonă situată de-a lungul țărmului lacurilor, mărilor și oceanelor, în cadrul căreia se realizează contactul apă-uscat.

litoral

Litosferă = învelișul exterior solid al Pământului, alcătuit din roci și minerale; poziția și rolul ei sunt acelea de înveliș limită între părțile interne ale Pământului (nucleu și manta) și cele externe (atmosferă, hidrosferă, biosferă, pedosferă); pe de-o parte, litosfera acoperă nucleul și mantaua, pe de alta este suport pentru atmosferă, hidrosferă, biosferă și pedosferă.

Macropoluant = substanță naturală eliminată într-un spațiu bine limitat, a cărei acțiune poluantă se datorează concentrației sale exagerate.

Magmă = masă topită, fluidă și incandescentă, situată în interiorul Pământului, formată din compuși topiți, gaze și vapori de apă; ajunsă la suprafața scoarței terestre în timpul erupțiilor vulcanice, devine lavă.

Major = foarte important, principal.

Mamifer = clasă de animale cu o organizare complexă, temperatură constantă, respirație pulmonară, păr pe corp care nasc pui vii și îi hrănesc cu laptele lor (exemple: cangurul, iepurele, balena, ornitorincul, lupul, gorila etc.).

mamifere

Management = ansamblul activităților de organizare, de conducere și de gestionare a unor instituții, procese etc.

Managementul deșeurilor = ansamblul activităților de organizare și de gestionare a prevenirii, colectării, refolosirii, reciclării, valorificării și eliminării tuturor categoriilor de deșeuri.

Mare = întindere de apă stătătoare de dimensiuni mai mici decât oceanele, adâncă și sărată, de pe suprafața Pământului; are apă cu grad diferit de salinitate, adâncimi variabile, suferă modificări atât din partea oceanului cât și a uscatului; se clasifică în mai multe tipuri, după mai multe criterii: poziție geografică, regim hidrologic, temperatură etc.

Maree neagră = stratul de petrol brut deversat în mare, provenit din scurgeri de la petroliere, vase naufragiate, exploatare submarine care se deplasează în derivă spre țărm; are efecte distrugătoare, provocând moartea unui număr mare de animale și plante acvatice; produce degradarea mediului în zona litorală.

mare

Marmură = rocă metamorfică rezultată prin transformarea (metamorfozarea) calcarului, de culoare albă, omogenă, folosită în construcții și ornamente.

Marnă = rocă sedimentară rezultată din cimentarea particulelor de argilă, în culori variate, folosită la producerea cimentului, cărămidilor etc.

Mase de aer = volume de aer cu mărimi diferite, dar omogene prin proprietățile pe care și le dobândesc pe suprafața de origine; pot fi mase de aer oceanice, continentale, polare, tropicale, reci, calde etc.

Masiv = care este sau se produce în cantități mari, pe scară întinsă.

Materie (ciclul materiei) = circulația continuă a materiei care are loc într-un sistem biologic, între elementele naturale (apă, aer, sol) și organismele vii; materia este în mod alternativ compusă din substanțe minerale și organice.

Materie brută = materie care se găsește în stare naturală, neprelucrată.

Materie finită = materie care a trecut prin toate fazele de prelucrare a materiei brute și poate fi întrebuințată în scopul pentru care a fost făcută.

Materie intermediară = materie în curs de prelucrare.

Materie primă = material natural sau produs semiprefabricat, destinat prelucrării și transformării în alte produse; în funcție de mai multe criterii, se pot distinge: materii prime industriale și agricole, materii prime principale și auxiliare, materii prime naturale și sintetice, materii prime animale și vegetale, materii prime autohtone (din țară) și din import (din alte țări).

Mediu = totalitatea lucrurilor din jurul nostru, rezultat al integrării mediului natural, antropic și social-economic, care condiționează viața.

Mediu ambiant (înconjurător) = ansamblul de elemente și fenomene naturale și artificiale de la exteriorul Terrei, care condiționează viața în general și pe cea a omului în special; din mediul ambiant fac parte: apa, aerul, solul și subsolul, toate straturile atmosferei, toate materiile organice și anorganice, precum și ființele vii, sistemele naturale în interacțiune, valorile materiale și spirituale; i se mai spune și mediu înconjurător.

mediu

Mediu antropic = mediu natural transformat prin intervenția omului.

Mediu natural = totalitatea factorilor naturali (aer, apă, sol, subsol), care determină condițiile de viață pentru plante, animale și oameni, dar care nu exclude implicațiile omului asupra ansamblului de relații, procese, mecanisme naturale.

Meduze = animale marine, cu corpul gelatinos, transparent, în formă de ciupercă.

Mercur = element chimic, metal de culoare albă-argintie, cu luciu puternic, lichid la temperatură obișnuită, foarte dens și mobil; este toxic pentru plante, animale și om; se folosește la umplerea unor aparate din fizică (termometre, barometre), la extragerea aurului și argintului, în medicină etc.

Metabolism = transformările biologice care se produc la nivelul celulelor vii, ce include procese de anabolism (sinteze de substanțe) și catabolism (degradarea substanțelor celulare); acest proces are loc sub acțiunea enzimelor, dând naștere la produși intermediari numiți metaboliți;

meduză

unii poluanți pot modifica procesele enzimice, perturbând metabolismul, făcând obiectul cercetărilor ecotoxicologice.

Metalurgie = tehnica prelucrării metalelor; știința care studiază procesele fizice și chimice ale metalelor și prelucrarea acestora.

Meteor = fenomen atmosferic de natură apoasă, electrică sau optică care constă în apariția, pe bolta cerească, a unui punct luminos (reprezentând corpuscule cosmice pătrunse în atmosfera terestră) care se mișcă cu mare viteză, lasând uneori o dâră care se stinge după scurt timp; stea căzătoare.

Meteorit = bucăți solide, de dimensiuni variabile (de la particule la blocuri), care provin din spațiul cosmic, cu un conținut bogat în fier, străbat atmosfera și cad pe suprafața Pământului formând cratere; în timpul anului sunt mai multe perioade cu frecvente căderi meteoritice (sfârșitul lui iunie, august, noiembrie).

Meteorologie = ramură a geografiei fizice, care studiază modificările din atmosferă, în special pentru a prognoza vre-

mea; studiul poluării atmosferice este strâns legat de starea factorilor meteorologici și de importanța lor statistică, de exemplu forța și direcția vântului.

Metrou = mijloc de transport în comun care se deplasează pe cale ferată urbană subterană, alcătuit din mai multe vagoane, de mare capacitate.

Mezosferă = strat atmosferic cuprins între stratosferă și ionosferă (între 50-80 de kilometri deasupra Pământului), cu temperaturi medii de -70 grade, -80 grade Celsius; în acest strat se formează norii argintii, vizibili doar noaptea.

Mezozoic = a treia eră geologică (aproximativ 180 milioane ani); apar primele păsări, primele mamifere și primii pești osoși, au loc mișcări importante ale scoarței terestre.

Microorganisme = nume dat organismelor vegetale sau animale unicelulare care se pot vedea doar la microscop (microscopice).

Migrare = deplasare individuală sau în grup dintr-o regiune în alta, dintr-o țară

metrou

în alta, definitiv sau temporar, în funcție de climă sau alte condiții impuse de mediu.

Mileniu = perioadă de timp de 1 000 (o mie) de ani.

Minerale = corpuri solide (cu excepția mercurului), cu o compoziție chimică bine definită, care se găsesc în natură în stare cristalină și nu numai, în compoziția rocilor și a minereurilor; sunt cunoscute peste 3 000 de minerale.

Minereu = acumulare de unul sau mai multe minerale metalice sau nemetalice din care se extrage, pe scară industrială, unul sau mai multe metale sau combinații ale acestora; pot fi simple sau compuse.

Minimalizare = diminuare, reducere la minimum.

Minor = lipsit de importanță, neînsemnat, secundar.

Mișcări atmosferice = deplasări ale maselor de aer (reci și calde) datorate unor schimbări bruște de temperatură, presiune.

Moară = instalație folosită pentru măcinarea cerealelor, mărunțirea (zdrobirea, frământarea) fină a unor materiale tari cum ar fi minereurile, cărbunii, produse ale industriei chimice și care funcționează cu ajutorul apei, vântului sau curentului electric.

moară

Moderator de explozie = substanță (apă, apă grea, grafit) folosită în centralele atomo-electrice (nucleare) care are rolul de a încetini neutronii rezultați în urma reacției nucleare, în scopul întreținerii reacției în lanț și, uneori, de a absorbi căldura degajată în urma reacției nucleare.

Mondial = care aparține lumii întregi, răspândit, cunoscut, care interesează sau antrenează întreaga lume; la care participă întreaga lume sau majoritatea țărilor.

mondial

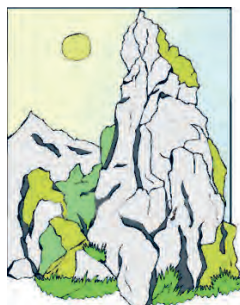
Monitorizarea mediului = supravegherea continuă, repetată și sistematică a concentrațiilor poluanților din atmosferă, pentru estimarea nivelului de poluare și cunoașterea rezultatelor în urma aplicării unor măsuri de prevenire și combatere a poluării.

Monument al naturii = plante, animale sau unele obiecte care prezintă importanță științifică sau estetică, ocrotite în scopul conservării lor; exemple: floarea de colț, zâmburul, egreta, gorunul lui Horea etc.

Motorină = lichid vâscos extras din petrol, folosită ca și combustibil în motoare și pentru încălzirea locuințelor.

Munți = ridicături ale scoarței pământului mai mari decât dealul, de obicei stâncoși, depășind înălțimea de 800-1000 de metri, cu fragmentare ridicată și versanți cu pantă accentuată; după modul de formare se împart în munți de încrețire (formați prin orogeneză), munți de eroziune (formați în urma acțiunii agenților externi asupra unei regiuni afectate de mișcări de ridicare) și munți vulcanici (rezultați în urma acumulării la suprafața scoarței terestre a materialelor provenite din erupții vulcanice).

Mușchi de pământ = plante fără rădăcină, lipsite de flori, care cresc în grupuri de fire veșnic verzi în locuri umede și umbroase și care se înmulțesc prin spori.

munți

Mușuroi = moviliță ridicată din țărâna care este aruncată la suprafața solului de furnici, cârtițe etc. care își sapă coridoare subterane.

mușuroi

Mutagen = care produce o mutație la nivel genetic.

Natură = totalitatea ființelor și lucrurilor (materie organică și anorganică); realitatea înconjurătoare, materia, universul; există în mod obiectiv, este necreată și indestructibilă, infinită în timp și spațiu, în continuă mișcare și dezvoltare, guvernată de legi proprii.

natură

Navigație = faptul de a naviga; drum parcurs de o navă; a se deplasa pe apă, a pluti; călătorie sau transport cu o aeronavă; a se deplasa în aer sau în cosmos, a zbura; știința și tehnica conducerii unei nave sau aeronave, stabilind drumul pe care trebuie să-l parcurgă și determinându-i poziția în mers.

navigație

Neozoic = a patra eră geologică; plantele și animalele au caractere asemănătoare

celor de astăzi; în mări și oceane se dezvoltă planctonul, iar pe uscat plantele cu flori.

Neutralizare a deșeurilor (reziduurilor) = proces prin care reziduurile provenite din diferite activități ale omului, care nu pot fi valorificate, sunt făcute inofensive pentru populație și mediul înconjurător; neutralizarea se poate face prin: tratare chimică, sterilizare, depozitare controlată, incinerare (ardere), îngropare în mine părăsite.

Nisip = rocă sedimentară, provenită din sfărâmarea unor minerale, roci sau organisme și care se prezintă sub forma unei acumulări de granule fine în condiții sub-aerene (datorită vântului) și subacvatice (datorită fluviilor, mărilor, oceanelor); utilizat ca material de construcție, în industria sticlei sau pentru extragerea unor componente utili.

Nivel de poluare = situația poluării aerului, apei, solului într-un teritoriu, în raport cu anumite criterii (poluare de fond, concentrații maxime admise, risc pentru sănătate).

nisip

Nivel trofic = nivel dintr-un lanț trofic sau dintr-o piramidă trofică; exemple: nivelul producătorilor, consumatorilor primari, consumatorilor secundari, al descompunătorilor etc.

Nivel de viață (trai) = gradul de satisfacere a nevoilor materiale și spirituale ale populației unei țări, ale unor clase sau ale unei persoane.

Nișă ecologică = spațiu de extindere a unei specii în funcție de resursele de hrană și factorii externi.

Nociv = vătămător, distrugător pentru sănătate, viață, dezvoltare.

Nocivitate = caracteristică a unor activități ale omului de a produce efecte de poluare a componentelor mediului; proprietăți ale poluanților de a produce efecte negative asupra organismelor, când depășesc anumite limite; stare produsă de factorii de poluare asupra cadrului natural.

Nori = masă de vapori sau de picături de apă, de cristale de gheață aflate în suspensie în general în troposferă, stratul

nociv

inferior al atmosferei; se clasifică după elementele predominante (apoși, de gheață, micști), după modul de formare (de front cald, de front rece etc.), după formă, înfățișare exterioară (cirrus, cumulus, stratus etc.), după altitudine (inferiori, mijlocii, superiori etc.).

nori

Normă de emisie = reglementarea privind emisiile poluante care se referă fie la concentrația maximă admisă a poluanților, fie la cantitatea totală de emisii poluante într-un interval de timp.

Normă de protecție a mediului = regulă, stabilită prin lege sau alt act cu caracter normativ, care fixează mijloacele și metodele pentru înlăturarea, reținerea sau diminuarea la minimum a diferitelor noxe și a efectelor lor asupra mediului înconjurător.

Noxă = agent chimic, fizic, biologic, substanță sau factor cu acțiuni dăunătoare asupra organismelor (emanații de gaze, zgomote, poluanți lichizi etc.); cele mai frecvente surse de emanare a noxelor sunt fermele de animale, grajdurile, tăbăcăriile, atelierele și fabricile de preparat

pieile de animale, fabricile de zahăr, fabricile în care se obțin o serie de produse chimice.

Nutritiv = bogat în substanțe hrănitoare.

Nutriție = totalitatea proceselor fiziologice ce permit schimbul de materie și energie între organisme și mediu, necesare creșterii, dezvoltării, reproducerii și altor activități ale organismelor.

Oază = porțiune fertilă de teren situată în cuprinsul unui deșert, unde apa freatică aflată la o adâncime redusă favorizează dezvoltarea vegetației.

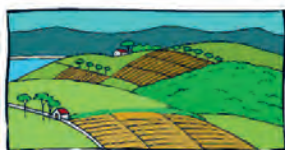
oază

Oceane = vaste întinderi de apă sărată de pe suprafața globului, delimitate de continente, care comunică între ele; pe glob sunt patru oceane: Pacific (cel mai întins), Atlantic, Indian și Arctic (sau Înghețat - cel mai mic ca suprafață).

ocean

Ogor = suprafață de pământ cultivată sau cultivabilă; teren arat în vederea cultivării plantelor agricole; teren agricol folosit timp de un an ca pășune pentru a fi mai fertil în anii următori; câmp semănat cu același fel de plante (cereale).

ogor

Omogen = care are o alcătuire sau o structură unitară, nediferențiată, care prezintă omogenitate.

Omul de Cro-Magnon = etapă în evoluția speciei umane, conform teoriei evoluționiste, ale cărei urme s-au descoperit în Franța.

Omul de Neanderthal = etapă în evoluția speciei umane, conform teoriei evoluționiste, ale cărei urme s-au descoperit în Germania.

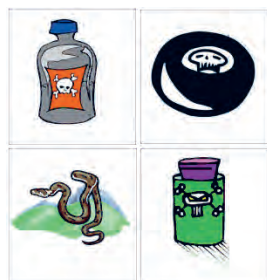
Oraș = concentrare umană cu o populație minimă ce diferă de la o țară la alta, cu o structură profesională a populației în care predomină cea ocupată în ramurile ne-agricole, cu un mod de viață diferit de cel rural.

Organic = care are structura unui organism; care este alcătuit din carbon (are în structura sa legături chimice carbon-carbon) și hidrogen, uneori și din alte elemente chimice (oxigen, azot).

Otravă = substanță toxică deosebit de periculoasă prin efectul fatal pe care îl are asupra organismelor vii; în cantități

oraș

otravă

reduse provoacă, prin acțiunea sa chimică, leziuni grave și tulburări importante în funcțiunile organice esențiale și provoacă uneori moartea.

Oțet = substanță lichidă, alimentară, acidă, care se obține pe cale naturală prin fermentarea vinului sau a merelor; folosit în alimentație drept condiment sau conservant.

Oxid de azot = gaz poluant în concentrație mare; rezultă în urma arderilor de combustibili.

Oxid de carbon = gaz poluant, rezultat din arderi incomplete ale diferiților combustibili; inhalat, provoacă moartea.

Oxigen = element chimic, gazos, inodor, insipid, cu molecula alcătuită din doi atomi de oxigen, cu cea mai mare răspândire în mediu, care intră în componența aerului și a apei, fiind indispensabil vieții.

Ozon = gaz de culoare albastruie, cu miros caracteristic, a cărui moleculă se compune din trei atomi de oxigen, care se găsește în natură sau se poate obține prin

descărcări electrice în aer și care absoarbe radiațiile ultraviolete emise de Soare.

Ozonosferă = zonă situată în stratosfera superioară și mezosferă, cu o concentrație mai mare a ozonului; are rol de filtru, întrucât oprește o mare parte din radiațiile ultraviolete, dăunătoare vieții.

Paleozoic = a doua eră geologică (a durat aproximativ 350 milioane ani); se dezvoltă organismele primitive, mai întâi în mediul acvatic, apoi pe uscat, se formează munții vechi, apar primele diferențieri climatice zonale.

Pantă = porțiune de teren cu suprafața înclinată față de planul orizontal, care formează de obicei versantul unei forme de relief, povârniș, coastă.

Paradox = enunț contradictoriu și, în același timp, demonstrabil; ciudățenie, absurditate.

Pată de petrol = formă de poluare cu petrol sau produse petroliere a apelor de suprafață, cu extindere mai mică decât în cazul mareelor negre.

pantă

Parazit = organism animal sau vegetal care trăiește și se hrănește pe seama altui organism, căruia îi provoacă adesea daune, boli sau chiar moartea.

Parc național = teritoriu cu o suprafață întinsă, de peste 500 hectare, păzit și îngrijit, în care plantele, animalele și mediul natural sunt protejate de acțiunile distructive ale omului (vânătoare, silvicultură etc.).

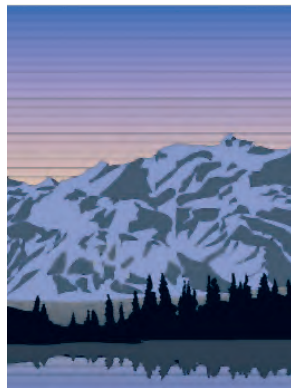
Particulă = parte foarte mică dintr-o substanță, dintr-o materie.

Pat de alunecare = suprafața formată din argile, pe care alunecă materialul desprins în cazul alunecărilor de teren.

Patogen = care se referă la boală, care provoacă boli, purtător de boli; germenul patogen este microorganismul care produce infecție la om, animale sau plante.

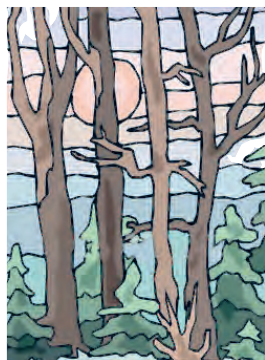
Patologic = care indică o boală fizică sau psihică sau care este provocat de o boală.

Pădure = suprafață de teren acoperită din una sau mai multe specii de copaci alături de care se mai află arbuști, ierburi, mușchi etc.; uscatul este acoperit în

parc național

proporție de 28% de păduri; rolul pădurilor: regenerarea cantității de oxigen eliminată în aer în urma fotosintezei, producția de materie lemnoasă, reglare ecologică și climatologică prin curgerea apelor, conservarea umidității, evitarea erodării solului, filtrarea prafului și poluanților, adăpost pentru animale și loc de recreere pentru om.

pădure

Pământul = a treia planetă a Sistemului Solar, aflată la aproximativ 150 milioane kilometri de Soare, de la care primește lumină și căldură; este singura planetă pe care există viață; are un singur satelit natural - Luna.

Pășunat intensiv = exploatarea excesivă a pășunilor, cauză a degradării solului.

Pășune = loc acoperit cu vegetație ierboasă, naturală sau artificială, folosit pentru pășunatul animalelor domestice (oi, vaci, cai etc.), fără a fi cosit înainte.

Pânză freatică = primul strat impermeabil, situat în apropierea scoarței terestre, îmbibat cu apă prin infiltrarea apei de ploaie în sol; influențează formarea și proprietățile solului; este o sursă de apă

potabilă pentru că alimentează izvoarele, fântânile.

Pârâu = apă curgătoare care se varsă de cele mai multe ori într-un râu; are o pantă accentuată, viteză mare de curgere, debit redus, temperatură redusă tot timpul anului, transparență totală și cantitate redusă de suspensii.

Peisaj geografic = aspect propriu unui teritoriu oarecare, rezultând din combinarea elementelor naturale cu elemente create de om.

peisaj geografic

Perdea de protecție = fâșie îngustă cu vegetație lemnoasă plantată de om cu scopul protecției culturilor agricole, solurilor nisipoase, lacurilor de baraj, canalelor de irigație împotriva eroziunii, evaporăției, vânturilor puternice.

Performanță = realizare deosebită, obținută de cineva sau de ceva într-un domeniu de activitate; cel mai bun rezultat obținut de un sistem tehnic, de o mașină, de un aparat etc.

Performanță economică = realizare deosebită, obținută de o societate comercială în cadrul activităților economice specifice,

coordonate prin mecanisme proprii de funcționare cu scopul de a-și îndeplini obiectivele propuse.

A periclita = a pune în pericol, a primejdui.

Periferie = zonă situată la margine (de ex. a unui oraș).

Perioadă geologică = diviziune a timpului situată între eră și epocă.

Periscop = instrument optic care servește la observarea suprafeței mării sau oceanului dintr-un submarin.

Pescuit = acțiune de prindere a peștelui și a altor animale acvatice; meseria pescarului.

Pesticide = substanțe chimice toxice, folosite în agricultură, pentru combaterea buruienilor și insectelor dăunătoare (exemplu: insecticide, fungicide, ierbicide etc.); adesea sunt toxice mai ales în apă.

Peșteră = cavitate, scobitură naturală, subterană, adâncă și mare, formată prin dizolvarea unor roci solubile (în special calcare) de către apele de infiltrație, care comunică cu suprafața printr-una sau mai multe deschideri (guri); prezintă sisteme

pescuit

complexe de galerii și de încăperi largi și înalte; poate fi uscată sau străbătută de un curs de apă; se mai numește grotă sau cavernă.

Pești = clasă de animale acvative, cu pielea acoperită de obicei cu solzi, cu membrele transformate în înotătoare și cu respirație branhială.

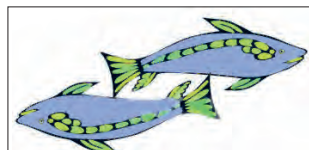
Petrol = rocă sedimentară lichidă, uleioasă, de culoare brun-negricioasă, mai rar gălbuie, cu reflexe albastre-verzui, cu miros specific, formată dintr-un amestec natural de hidrocarburi și de alți compuși organici, care se extrage din pământ și servește drept materie primă în industria chimică.

Pietriș = rocă sedimentară constituită din diferite fragmente de roci și de minerale rotunjite, cu dimensiunile cuprinse între 2 mm și circa 70 mm, care se formează pe litoral, în albiile apelor curgătoare, în regiunile ocupate de ghețari etc.

Piscicultură = activitate de creștere a peștilor în apele naturale sau în ape amenajate.

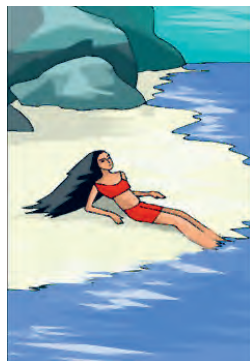

peșteră

pești

Plajă = formă de relief, acoperită cu nisip, pietrișuri și bolovănișuri, localizată în zonele litorale; îngustă în fața falezei la țărmurile înalte și extinsă în dreptul țărmurilor joase.

plajă

Plancton = totalitatea organismelor vegetale și animale ce plutesc liber pe suprafața mărilor și oceanelor; se clasifică în fitoplancton (alge) și zooplancton (protozoare, crustacee, moluște).

Plante = organisme vegetale, care își extrag hrana prin rădăcină, caracterizându-se prin prezența clorofilei; sunt alcătuite din rădăcină, tulpină, frunze, flori etc.

plante de cultură

Plante de cultură = plante care sunt cultivate, îngrijite și recoltate de către om.

Platformă de foraj marin (petrolieră) = construcție amenajată în largul mării, care, cu ajutorul unor instalații extrage petrolul din subsolul marin.

platformă petrolieră

Pliant = tipăritură care conține fotografii, cataloage, informații imprimare pentru reclamă, îndoită de mai multe ori pentru a fi mai ușoară utilizarea ei.

Ploi acide = ploi a căror apă se combină cu substanțele toxice acide emise de unități industriale în atmosferă, care provoacă distrugeri mediului înconjurător; au un caracter acid, coroziv.

Plumb = element chimic metalic, moale și greu, de culoare cenușie-albăstruie care ingerat în organism poate provoca intoxicații grave; surse care participă la acumularea plumbului în organism sunt: bromura sau oxidul de plumb, un praf fin provenit din benzină, care se depune pe solul din apropierea șoselelor; plumbul din apa potabilă care provine din țevile prin care circulă; plumbul din vesela de faianță, porțelan, sticlă și cea emailată.

Podiș = formă de relief alcătuită din interfluvii largi sub formă de platou, separate de văi adânci, cu înălțimi ce depășesc 200 de metri.

Pol = fiecare dintre cele două puncte situate la capetele axei de rotație a Pământului și în care se reunesc toate meridianele geografice; există Polul Nord și Polul Sud.

podish

poli

Polen = pulbere, de obicei galbenă, constituită din particule microscopice produse de flori care au o formă diferită în funcție de specie.

Polenizare = transportarea polenului de la o plantă la alta sau în cadrul aceleiași flori de către vânt sau insecte având ca rezultat înmulțirea plantelor.

Poluanți = substanțe toxice care provoacă prin natura lor, prin concentrația în care se găsesc și prin timpul cât acționează, efecte nocive asupra sănătății omului, plantelor și animalelor, alterând calitatea vieții.

Poluare = fenomen de alterare a condițiilor naturale ale mediului înconjurător, prin modificarea componentelor naturale datorată prezenței unor substanțe străine, numite poluanți, ca urmare a activității omului și a diferitelor fenomene naturale (exemple: poluare sonoră, poluare radioactivă, poluare biologică, poluare termică etc.).

Poluare marină = introducerea în mediul marin a unor substanțe nocive care afectează flora și fauna marină, fiind pericu-

polen

poluare

loase pentru sănătatea omului, navigație și pescuit; poluarea mărilor este de origine terestră, atmosferică și maritimă.

Poluare radioactivă = poluare prin radiații.

Poluare sonică = poluare prin sunete.

Poluator = factor care generează substanțe toxice, nocive pentru mediul natural (exemple: unități industriale, mijloace de transport, ferme agro-zootehnice etc.).

Popândău = specie de mamifer rozător mic de câmpie, cu corpul lung până la 20 cm, cu blana de culoare galbenă-cenușie și cu coada scurtă și stufoasă.

popândău

Populație = ansamblu de viețuitoare ce fac parte din aceeași specie, care ocupă un teritoriu bine determinat și care prezintă caractere proprii.

Portofoliu = mapă, dosar etc. în care se pastrează documente, hârtii de valoare, acte etc.

Poster = mod de prezentare a unei informații, afiș care conține diferite imagini și mesaje.

poster

Potabil = care îndeplinește toate calitățile pentru a fi băut, bun de băut.

Potecă = drum îngust la țară, la munte, în pădure pe care se poate merge numai pe jos; cărare.

potecă

Praf = material format din particule solide foarte fine, provenite din fărâmițarea naturală a scoarței terestre, a unor corpuri solide, din unele procese biologice ale viețuitoarelor; poate fi natural (rezultat din acțiunea apei și a vântului asupra scoarței terestre sau din erupțiile vulcanice) sau industrial (generat din diverse procese tehnologice).

Prealabil = care trebuie făcut, pregătit, spus, înainte de începerea unei acțiuni principale, care precedă, care este anterior.

Precambrian = cea mai veche eră ce a durat aproximativ 3,9 miliarde ani, în care s-au format scoarța primară, primele reliefuli din a căror erodare au rămas nucleele actualelor continente, hidrosfera și primele organisme unicelulare.

Precipitații = vapori de apă condensăți care cad din atmosferă pe suprafața pământului sub formă de: ploaie, brumă, zăpadă, grindină etc.

precipitații

Presiune atmosferică = presiune pe care o exercită atmosfera asupra suprafeței pământului și a corpurilor situate pe ea; se măsoară în milimetri coloană de mercur.

Pretratare = operațiune de pregătire a unei materii sau substanțe, în vederea aplicării unor tratamente fizice, chimice, termice care pot modifica sau îmbunătăți structura acestora sau combate germenii și bolile provocate de ei.

Prielnic = favorabil, care ajută la apariția sau desfășurarea unei acțiuni, avantajos, potrivit, oportun, nimerit.

Primitiv = din perioada de început a societății umane, străvechi, rudimentar, care se află pe treapta cea mai de jos a dezvoltării.

Proceduri legale = totalitatea formelor și actelor care sunt îndeplinite cu responsabilitate, conform legilor în vigoare, pentru desfășurarea unor activități.

Proces tehnologic = proces care constă în transformarea materiilor prime în produse finite sau semifinite; activitatea poate fi dăunătoare pentru mediul înconjurător

având în vedere că cel mai adesea eliberează în aer substanțe poluante sau toxice, iar unele produse finite sunt chiar produse poluante și toxice.

Produse magmatice = materiale obținute în urma răcirii magmei în interiorul Pământului (granite etc.) sau a lavei pe suprafața Pământului (conuri, andezite etc.)

Produse petroliere = combustibili lichizi, uleiuri, produse solide și semisolide obținute prin distilarea petrolului brut, a sisturilor bituminoase sau derivatelor din petrol semirafinate sau nerafinate.

Proiect = activitatea prin care sunt adunate date și informații despre o anumită problemă concretă, având întotdeauna o finalitate, de exemplu: îmbogățirea cunoștințelor. Poate fi susținut de imagini și ilustrații.

Propan = hidrocarbură saturată gazoasă din seria metanului, care se găsește în țiței și în gazele asociate țițeiului și este folosită drept combustibil menajer sau ca materie primă în industria chimică.

Protecția calității apelor = ansamblul de măsuri care au ca scop asigurarea

petrol

calității apei pentru folosințe economice, consumul populației, valorificarea recreativă și balneară, gospodărirea rațională a resurselor, păstrarea proprietăților fizice, chimice, biologice etc.

Protecția mediului = totalitatea măsurilor ce se iau în vederea ocrotirii, conservării și restabilirii echilibrelor ecologice esențiale din mediul înconjurător.

Protecția naturii = ansamblul măsurilor de conservare și de întreținere a anumitor peisaje (zone naturale protejate și parcuri naturale) și a florei și faunei.

Protecția solului = ansamblul de măsuri menite să asigure păstrarea caracteristicilor fizice, chimice și biologice și în primul rând să asigure nealterată fertilitatea; sunt lucrări de prevenire și de combatere a degradării, prin procese naturale, administrare de îngrășăminte cu respectarea normelor ce asigură menținerea echilibrului ecologic, utilizarea agricolă rațională.

Proximitate = apropiere imediată, vecinătate.

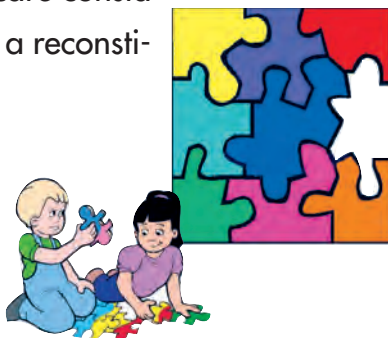
Pubelă = recipient destinat pentru depozitarea gunoiului menajer.

protecția naturii

Puieți = plante lemnoase tinere care se transplantează în altă parte; plante tinere.

Puzzle = joc de perspicacitate care constă în îmbinarea unor piese pentru a reconstitui un obiect, o imagine.

puzzle

Radiații = emisii și propagări de unde sau corpusculi, care se propagă sub formă de raze în toate direcțiile; orice radiație implică un transport de energie.

Radiații ultraviolete = emisie de raze ultraviolete (situată dincolo de marginea violetă a spectrului luminii) care se propagă în toate direcțiile; sunt invizibile.

Radio = instalație de receptare a sune-
telor prin unde electromagnetice.

Radioactivitate = proprietate a unor ele-
mente chimice de a emite radiații; exem-
ple de elemente chimice radioactive: ura-
niu, radu etc.

radio

Radioprotecție = ansamblul de acțiuni menite să prevină sau să combată efectele radiațiilor (eliminarea exploziilor nucleare, interzicerea deversării sau depozitării deșeurilor radioactive, perfecționarea sistemelor de detectare a scurgerilor de substanțe radioactive din centrale etc.).

Rampă de gunoi (de deșuri) = loc amenajat pentru descărcarea și depozitarea controlată a deșeurilor organice și anorganice.

Ramură industrială = sector, secțiune a industriei.

Rase umane = grupurile biologice de oameni, unitare prin origine și prin diferite caracteristici (culoarea pielii, a părului, forma nasului și dispunerea nărilor, forma capului etc.).

Raționalizare = consumul dirijat și ponderat, conform unor norme bine stabilite, a anumitor resurse și produse de primă necesitate.

Rădăcină = parte a unei plante prin care aceasta se fixează în sol și absoarbe substanțele hrănitoare.

rase umane

rădăcină

Râu = apă curgătoare permanentă formată din izvor, curs de apă și gură de vărsare; are un bazin din care își adună apele; cursul de apă este o albie încadrată de maluri prin care se scurge apa și în care se produc, sub diferite forme, eroziunea, transportul, acumularea.

râu

Reactor nuclear = instalație complexă în care se realizează divizarea unor elemente în scopul de a obține energie.

Rebus = joc în care un cuvânt sau o frază sunt reprezentate printr-o combinație de figuri, litere sau semne pe baza cărora urmează să găsești cuvântul sau fraza dată.

Reciclare = operațiunea de prelucrare (mărunțire, topire) a anumitor deșeuri (hârtie, sticlă, fier, cupru, plumb, plastic, textile, cauciuc) în vederea reintroducerii materialului în circuitul economic.

reciclare

Recif = acumulare calcaroasă alcătuită din schelete de corali, alge, moluște etc., care se formează în mările calde (temperatura apei de peste 20 de grade Celsius) și puțin adânci (40-60 de metri).

Refolosire = acțiunea de folosire în același scop a unor deșeuri (sticle de plastic, cutii de aluminiu etc).

Reîmpădurire = plantarea arborilor forestieri pe un teren despădurit, care și-a păstrat proprietățile unui sol de pădure; procesul se poate realiza pe cale naturală (prin semințe, lăstari) sau artificială (planștii, semănături).

Relief = totalitatea formelor pozitive sau negative existente pe suprafața Pământului și care s-au format prin acțiunea apei, vântului, precipitațiilor, în urma erupțiilor vulcanice sau a cutremurelor de pământ etc.

Respirație = totalitatea proceselor prin care se realizează schimbul de gaze (absorbirea oxigenului și eliminarea dioxidului de carbon) între organismele vii și mediul înconjurător.

Responsabilitate = obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socoteală de ceva, de a accepta și suporta consecințele; răspundere.

Responsabilitate socială = obligația (răspunderea) oamenilor din societate față de

toate problemele legate de bunul mers al acestuia, în mod deosebit față de problemele legate de protejarea mediului înconjurător.

Resurse de apă = totalitatea apelor naturale de care dispune un anumit teritoriu, posibil de a fi valorificate în anumite condiții sau în anumite perioade; cuprind, în principal apele de suprafață și apele subterane.

Resurse (rezerve) naturale = totalitatea elementelor naturale ale mediului înconjurător ce pot fi folosite în activitatea umană și anume: resurse minerale, resurse de apă, resurse forestiere, resurse de sol, resurse eoliene etc.; unele sunt: resurse neregenerabile (minerale și combustibili fosili-cărbuni, țiței, gaze naturale), resurse regenerabile (apă, aer, sol, floră, faună) și resurse permanente (energie solară, eoliană, geotermală, a valurilor și a mareelor).

Revărsare = creșterea apelor unui râu care depășește malurile pe o suprafață mai mare, în timpul ploilor torențiale de lungă durată, când debitele râurilor cresc foarte mult și care provoacă inundații.

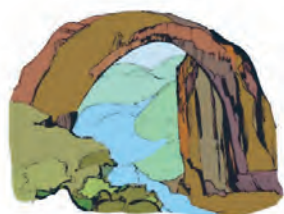
resurse naturale

Revoluție industrială = proces economic și social de trecere de la producția manufacturieră la cea mecanizată, ale cărei începuturi au avut loc în Anglia la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Revoluție tehnico-științifică = schimbare, transformare profundă la nivel mondial a vieții și muncii oamenilor, ca urmare a descoperirilor tehnico-științifice (telefonul, telegraful, undele radio, energia electrică, becul, mijloacele de transport, energia atomică, computerul etc.), care cuprinde componentele următoare: revoluția industrială, modernizarea agriculturii prin industrializarea și mecanizarea ei, revoluția transporturilor, urbanizarea și revoluția în științele biologice.

Rezervație naturală = suprafață terestră sau acvatică, bine delimitată care cuprinde monumente ale naturii ocrotite prin lege (plante, animale etc.); au rol științific, educativ și turistic.

Risc ecologic potențial = probabilitatea producerii unor efecte negative asupra mediului, care pot fi prevenite pe baza unui studiu de evaluare.

rezervație naturală

Roci = minerale naturale, de compoziție aproape uniformă, care alcătuiesc scoarța Pământului.

Roci eruptive (vulcanice) = roci rezultate din consolidarea materiei topite la diferite adâncimi în scoarța terestră (exemple: granitul, granodioritul etc.) sau la suprafață (exemplu: andezitul).

Roci metamorfice (cristaline) = roci formate la adâncimi mari, prin procese metamorfice, de remodelare a rocilor magmatice și sedimentare, la temperaturi și presiuni foarte mari; exemple: șisturi cristaline și verzi, gnaise, micașisturi etc.

Roci sedimentare = roci formate fie prin depunerea particulelor rezultate din distrugerea altor roci pe fundul lacurilor, mărilor și oceanelor, care pot suferi procese de cimentare (conglomerate, gresii, marne etc.), fie prin procese de precipitare sau alterare (argile, pietrișuri, nisipuri etc.).

Roditor = care dă roade, fertil, bogat.

Rouă = picături de apă care se formează dimineața la suprafața solului, în urma condensării vaporilor de apă.

rouă

Rozătoare = mamifere caracterizate prin dezvoltarea dinților incisivi, cu ajutorul cărora aceste animale pot roade (iepurele, șoarecele, veverița etc.).

Rupestre = plante care cresc pe stânci; elemente care sunt desenate, săpate pe stânci sau în peșteri.

rozătoare

Salinitate = cantitatea de săruri (cloruri, sulfati, nitrati etc.) dizolvată în apa lacurilor sărate, mărilor și oceanelor.

Salinizare = proces de degradare a solului datorită creșterii cantității de săruri.

Salubritate = stare generală a unei localități, a unui teritoriu în privința condițiilor igienice și sanitare; activitate de gospodărire locală care cuprinde operațiunile și măsurile ce se pot aplica pentru îndepărtarea deșeurilor (reziduurilor) de pe teritoriul unei localități.

Salubritate = acțiunea de colectare a deșeurilor menajere de la sursa lor de producere; în prezent, în România salubritatea se realizează fără o selectare prealabilă pe categorii de materii reciclabile.

Saprofite = organisme vegetale sau microorganisme care își procură hrana din substanțele organice aflate în descompunere; au un rol important pentru lanțul trofic în reciclarea materiei organice în materie minerală.

Sare = substanță cristalină, sfărâmicioasă, solubilă în apă și cu gust specific, prezentă în concentrație ridicată în apa mărilor, oceanelor, lacurilor sărate.

Sat = așezare de tip rural, în care oamenii se ocupă îndeosebi cu agricultura și locuiesc în case individuale.

Satelit natural = corp ceresc rece, fără lumină și căldură, cu dimensiuni variabile care se rotește în jurul altui corp ceresc, însoțindu-l în cursul mișcărilor sale; întotdeauna sateliții sunt mai mici decât corpurile în jurul cărora se rotesc.

Săruri nutritive = săruri dizolvate în ape care favorizează dezvoltarea planctonului și algelor; săruri aflate în sol care sunt absorbite de plante.

Scară geocronologică = scară care prezintă succesiv aspectele generale și particulare ale evoluției în timp a Pământului.

sat

tului, având la bază rocile, fosilele de plante și animale caracteristice etc.; este divizată în ere, perioade, epoci și vârste.

Schelet = totalitatea oaselor care susțin corpul unui animal, sistemul osos așezat în poziția sa naturală.

Schimbări climatice = modificări importante ale caracteristicilor elementelor climatice în intervale mari de timp, pe suprafețe întinse, cauzate de subțierea stratului de ozon, intensificarea efectului de seră, vulcanism intens etc.; acestea contribuie la transformarea mediului înconjurător.

Scoarță terestră = învelișul exterior și solid al Pământului, cu o grosime care variază între 5-80 km; alcătuită din scoarță oceanică pe care se sprijină bazinele oceanice (grosime 5-20 kilometri) și scoarță continentală pe care se află continentele (grosime 20-80 kilometri); se mai numește crustă terestră sau litosferă.

Scoici = animale acvatice care au corpul moale, ocrotit de două cochilii.

Secetă = fenomen meteorologic condiționat de lipsa ploilor; are grave consecințe

schelet

scoici

asupra vegetației, fânețelor, pomilor, pădurilor și mai ales asupra recoltelor; uscăciune; în scopul prevenirii și atenuării efectelor secetei, se aplică un complex de măsuri: împăduriri, irigații, reținerea zăpezii pe terenurile arabile, lucrări de afânare a solului etc.

Sedimentare = proces prin care se formează sedimentele; depunere în straturi.

Seră = construcție specială cu pereți și acoperiș din sticlă sau plastic pentru cultivarea și conservarea plantelor care nu suportă frigul sau cultivarea răsadurilor de plante destinate horticulturii, în perioada rece a anului; are instalații pentru încălzire, iluminare, aerisire și udare.

Siderurgie = metalurgia fierului

Sistem de irigații = totalitatea construcțiilor realizate pentru irigarea unui teren agricol.

Silvicultură = știință care se ocupă cu studiul culturii, amenajării și exploatării pădurilor.

Slogan = enunț concludent și scurt care exprimă un îndemn, o opinie a unui grup, organizație.

slogan

Smog = amestec de fum și ceață, de culoare albastruie, toxic, rezultat din combinarea noxelor emise de motoarele automobilelor, în condiții de aer saturat în vapori de apă, radiații ultraviolete și temperaturi ridicate; provoacă la oameni și animale iritații ale mucoaselor, leziuni și arsuri ale frunzelor plantelor și stagnare în formarea clorofilei.

Soare = corp ceresc din sistemul nostru planetar, incandescent și luminos, în jurul căruia gravitează și se rotesc Pământul și celelalte planete ale Sistemului Solar; este cel care luminează și încălzește Pământul și celelate corpuri cerești din familia sa.

Sol = strat afânat, moale de la suprafața scoarței terestre care împreună cu atmosfera învecinată constituie mediul de viață al plantelor; suprafața pământului; principala sa caracteristică este fertilitatea; este material viu, supus diferitelor modificări, caracterizat prin stabilitate pe termen lung, dacă factorii de modificare sunt limitați.

Solvent = substanță chimică lichidă care are proprietatea de a dizolva alte substanțe; dizolvant.

Soare

Sonic = care ține de sunete, privitor la sunete.

Spații verzi = ansamblul zonelor de vegetație (parcuri, grădini, scuaruri etc.) aflate în interiorul unui oraș; reprezintă zone de recreere și odihnă pentru locuitori și contribuie la oxigenarea aerului.

Specii = categorii de plante și animale cu trăsături și însușiri comune, cu caractere distinctive și aceeași zestre ereditară; este o etapă și un rezultat al evoluției.

Speologie = știință care are ca obiect explorarea și studiul complex al peșterilor; are ca subramuri: speologia fizică (cercetează elementele naturale, fără viață din peșteri) și biospeologia (studiază viața din peșteri).

Spor = organ microscopic al organismelor vegetale, care servește la înmulțire, la răspândire și, adesea, pentru supraviețuirea în condiții nefavorabile.

Stație de compost = instalație folosită pentru obținerea compostului.

Stație de epurare a apei = instalație în care are loc epurarea apei (îndepărtarea impurităților din apa potabilă, industrială, de canal etc.).

spațiu verde

speologie

Steril = care nu este productiv, roditor; parte nefolositoare dintr-un zăcământ sau produs minier; produs care a fost sterilizat și dezinfectat.

Stratosferă = al doilea strat al atmosferei (situat deasupra troposferei), până la 50 kilometri înălțime care are în componență stratul de ozon, care absoarbe cea mai mare parte din radiațiile ultraviolete emise de Soare către Pământ.

Strămoș = persoană care a trăit cu câteva generații înainte și care aparține aceleiași familii; străbun.

Strâmtoare = porțiune de apă marină cu lățime îngustă și lungime mare, aflată între continente, insule, prin care se asigură legături navigabile între două mări, două oceane sau între o mare și un ocean.

Subacvatic = care se află, se petrece sub apă; care se referă la mediul existent pe fundul apelor.

Submarin = navă de cercetare sau de luptă care poate naviga atât la suprafața apei, cât și în adâncime.

strâmtoare

Subsol = totalitatea rocilor aflate sub suprafața solului; partea superficială a scoarței terestre.

Substanțe periculoase = orice substanță sau produs care, chiar folosite în cantități, concentrații sau condiții care nu sunt desemnate ca periculoase, prezintă risc semnificativ pentru om, mediu sau bunuri materiale; pot fi: explozive, oxidante, inflamabile, toxice, nocive, corozive, iritante, radioactive etc.

Suprapopulație = excesul de populație dintr-un spațiu dat, în raport cu hrana și resursele disponibile.

Surpare de teren = prăbușire de teren.

Sursă de apă = apa din circuitul natural ce poate fi captată în scopul satisfacerii necesarului de apă; se deosebesc surse subterane și surse de suprafață.

Sursă de poluare = locul unde se generează, unde se pot găsi sau de unde se dispersează substanțele poluante; generator de poluare; poate fi naturală (erupție vulcanică, torent, vânt puternic etc.) sau artificială (legată de activitatea omului).

sursă de apă

Suspensii = mici particule aflate în atmosferă sau în apă.

Șist = rocă sedimentară care are proprietatea de a se desface ușor în plăci subțiri sau în foi cu suprafețe paralele.

Șoc = acțiune bruscă, puternică, exercitată la un moment dat asupra unui organism sau a unei comunități, care perturbă evoluția normală a acestora (incendii, cutremure, inundații).

persoana în stare de șoc

t

Taifun = cicloni tropicali cu o frecvență foarte mare în perioada decembrie-aprilie, cu rază mică de deplasare, care se întâlnesc în zona Oceanului Pacific, pe coasta de sud-est a Asiei.

Tanc petrolier = navă folosită la transportul petrolului sau a produselor petroliere; transportul petrolului și al produselor petroliere pe ocean este periculos datorită pericolului de explozie din orice neatenție și poluării apei marine, a faunei și florei acvatice în cazul unui naufragiu (accident).

tanc petrolier

Taxă de mediu = taxă percepută de stat pentru anumite consumuri de combustibili, apă, îngrășăminte chimice și pesticide, pentru aprobarea unor substanțe cu

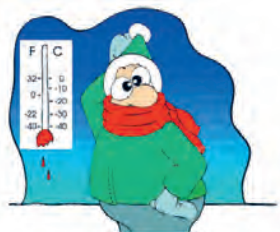
efecte negative asupra mediului natural sau pentru eliminarea în aer, apă, sol a unor poluanți; este considerată un instrument flexibil, care poate sprijini sau înlocui unele regulamente și standarde ce vizează controlul poluării și conservarea resurselor.

Temperatură = caracteristică fizică a diferitelor sisteme, apreciată prin anumite mărimi ce exprimă gradul de încălzire; se măsoară în grade Celsius (sau Kelvin) cu termometre; se poate măsura: temperatura aerului, temperatura apei, temperatura solului, temperatura activă, temperatura cumulată etc.

Tehnologie = ansamblul proceselor, metodelor, operațiilor etc. utilizate în scopul obținerii unui anumit produs.

Terariu = spațiu amenajat pentru creșterea și observarea unor animale ca: șerpi, broaște țestoase etc.

Terasare = totalitatea lucrărilor care se fac pe terenuri în pantă, constând în executarea unor trepte succesive (unele după altele) plane, în scopul prevenirii eroziunii solului.

temperatură

Terasă = formă de relief cu aspect de treaptă, provenită prin ridicarea scoarței terestre, dezvoltată în lungul râurilor, pe țărmurile mărilor și lacurilor, pe versanți.

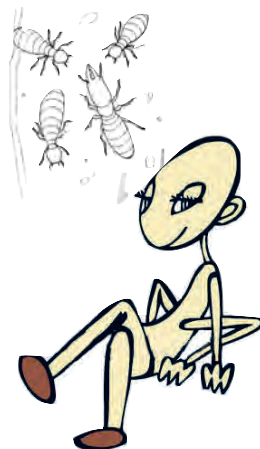
Teren viran = teren care, deși se află într-un cartier construit și locuit, este fără clădiri și, de obicei, neîngrădit.

Terenuri degradate = suprafețe pe care, prin procese naturale (alunecări de teren, torențialitate, furtuni etc.) sau antropice (pășunat, lucrări agricole, construcții etc.), se ajunge la înlăturarea parțială sau completă a solului.

Termite = furnici de origine tropicală, care trăiesc în colonii și sunt foarte dăunătoare, atacând mai ales lemnul; trăiesc în Australia, Africa și Europa, au dimensiuni mici, sunt incolore și oarbe datorită faptului că trăiesc doar în mușuroaie construite pe sol sau în copaci.

Terra = planeta noastră; îi mai spunem și Pământ.

Toleranță = limitele variației factorilor de mediu, în care un organism poate trăi și se dezvoltă.

termită

Toleranță ecologică = caracteristica organismelor de a exista în condiții de mediu vitrege cantitativ sau calitativ, în comparație cu cele care le asigură o existență normală; este asigurată de funcția de autoreglare.

Torent = curs de apă rapid cu debit nestatornic, temporar, care apare în urma ploilor mari sau după topirea bruscă a zăpezii și care curge vijelios pe pantele munților sau ale dealurilor; poate avea efecte devastatoare, distructive.

Tornadă = furtună violentă (în formă de vârtej) care afectează aregiuni întinse; vârtej de vânt devastator cu o arie restrânsă, adesea însoțit de ploi torențiale; are aspectul unei pâlnii cu o evoluție spiralată și cauzează mari pierderi ca urmare a distrugerii tuturor obstacolelor (de regulă, vântul deplasează trunchiuri de copaci, praf și nisip, case, mașini etc).

Toxic = caracteristică a unei substanțe care provoacă intoxicații, otrăviri.

Toxicitate = proprietate a unei substanțe, a unui mediu de a fi toxic; reziduurile toxice conțin substanțe care contaminează plantele, animalele și omul.

torent

tornadă

Toxină = substanță otrăvitoare de natură organică sau anorganică; prin pătrunderea într-un organism viu, provoacă dereglări ale metabolismului, respirației, circulației sângelui, tulburări sau moartea.

Transpirație = proces de eliminare a apei din țesuturile organismelor; posibilă când umezeala aerului este mai redusă decât cea din porii țesuturilor.

Tributilină = substanță chimică, rezistentă la apă, folosită la vopsitul chilei vapoarelor.

Troposferă = strat inferior al atmosferei (ajunge la 16-18 kilometri deasupra Ecuatorului și 8-10 kilometri deasupra Polilor) care atinge suprafața solului și în care se produc fenomenele meteorologice obișnuite ce influențează suprafața Pământului (vânturile, ploile, ninsorile, norii etc.); conține mai mult de jumătate din cantitatea de aer a atmosferei.

Tulpină = parte a unei plante superioară rădăcinii, care susține ramurile, frunzele, florile și fructele și prin care trece seva la diverse părți ale plantei; unele tulpine îndeplinesc rolul de fotosinteză, altele

toxic

tulpină

depozitează substanțele hrănitoare de rezervă; există tulpini aeriene (la arbori), tulpini subterane (bulbi, tuberculi etc.) și tulpini acvatice (lintiță).

Tunet = zgomot puternic, datorat dilatării bruște a aerului, însoțitor al unei descărcări electrice atmosferice (fulger sau trăsnet).

t T

Țărm = fâșie de pământ marginală a uscatului, la limita unei întinderi de apă, spălată tot timpul de valurile sau de marea, fapt care-l schimbă continuu aspectul; el evoluează în timp, se retrage sau înaintează; există țărmuri înalte și țărmuri joase.

țărm

Țiței = amestec lichid de hidrocarburi solide, lichide și gazoase, precum și de alți compuși organici, vâscos, care se găsește sub formă de zăcământ și din care, prin distilare, se obține benzină, motorină, petrol lampant, vaselină, uleiuri minerale etc.

Ultraviolet = domeniu din spectrul radiațiilor electromagnetice situat dincolo de ultima culoare (violet) din domeniul vizibil; radiațiile ultraviolete sunt periculoase pentru ochi și, în doze mari, pentru întregul organism; ele sunt emise de către Soare.

Umiditate = proprietatea unui corp sau a unui mediu ambiant de a absorbi și de a reține o anumită cantitate de apă sau vapori de apă; cantitatea de apă pe care o are un material sau mediu.

Unde electromagnetice = câmp electromagnetic variabil care se propagă în urma interacțiunii reciproce dintre variațiile câmpului electric și ale celui magnetic; cele mai importante caracteristici ale unei unde sunt viteza, amplitudinea și lungimea de undă.

Univers = lumea întreagă, ansamblul a tot ceea ce există, a tot ceea ce ne înconjoară, văzut și nevăzut.

Uragan = ciclon tropical caracterizat de vânt foarte puternic cu acțiune distrugătoare, însoțit adesea de ploi torențiale; în largul mării formează valuri de 10-15 metri înălțime.

Uranium = metal radioactiv, cel mai folosit combustibil nuclear.

Urbanizare = acțiunea de dezvoltare intensă a orașelor existente și de creștere a numărului de orașe și a populației urbane; se poate realiza prin: extinderea orașelor existente, trecerea unor așezări rurale în categoria celor urbane, pătrunderea unor caracteristici urbane în toate tipurile de comunități.

Utilizare durabilă = folosire a resurselor regenerabile într-un mod și într-un ritm care să nu conducă la declinul pe termen lung al acestora, menținând potențialul lor în acord cu necesitățile și aspirațiile generațiilor prezente și viitoare.

Utilizarea solului = descrierea formelor și a modului de utilizare a terenului.

Val = masă de apă care înaintază prin mișcări ondulatorii la suprafața unei mări, formând creste și adâncuri; talaz.

Val de poluanți = masă de aer cu o concentrație mare de poluanți care, dacă staționează în regiuni locuite, provoacă îmbolnăviri oamenilor, animalelor și plantelor.

Valență ecologică = calitate a anumitor viețuitoare de a tolera (accepta) modificări ale condițiilor de mediu; exemple: lup, mistreț etc.

Valorificarea deșeurilor (reziduurilor) = operație prin care se recuperează, total sau parțial, din deșeuri diferite, substanțe care, după o prelucrare corespunzătoare,

pot fi reutilizate în diferite ramuri de activitate; această activitate duce la reducerea suprafețelor de teren necesare pentru depozitarea deșeurilor, obținerea de energie termică, îngrășăminte agricole, materiale de construcție, materiale refolosibile (metale, sticlă, hârtie, textile etc.).

Vapori de apă = apă aflată în stare gazoasă; sunt prezenți în masele de aer dar și în sol; prin condensare, dau picături de apă.

vapori de apă

Vânătoare = acțiune de prindere sau ucidere a unui animal; a avut un rol deosebit în dispariția a numeroase specii de animale; comerțul cu blănuri a fost și este, încă, un factor important de distrugere a animalelor sălbatice.

Vânturi = deplasări pe orizontală a unor mase de aer provocate de diferența de presiune existentă între două regiuni ale atmosferei; se caracterizează prin viteză (intensitate), direcție și durată; se clasifică după mărimea suprafeței afectate, după regimul anual, după înălțime, după locul de proveniență etc.

Vânturile de Vest = sunt vânturi care bat în regiunile temperate, dinspre vest spre est, aduc precipitații bogate; sunt vânturi permanente pe teritoriul României.

Vârstă = timp, durată ce măsoară un proces, o evoluție a unui sistem; subunitate a scării geocronologice.

Vegetație = totalitate plantelor dintr-o regiune, zonă, țară, distribuite și asociate după anumite condiții naturale; mulțime de plante.

vegetație

Versant = fiecare dintre coastele unui munte sau unui deal, înclinate, formate frecvent din fragmentarea zonei respective de către râuri.

versant

Vertiginos = care se întâmplă cu mare rapiditate.

Viață sălbatică = totalitatea plantelor și animalelor sălbatice.

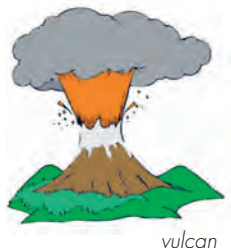
Viețuitoare = totalitatea plantelor și animalelor care trăiesc.

Viitură = creșterea bruscă și puternică a nivelului unei ape curgătoare, determinată de ploi puternice, topiri bruște ale zăpezilor, ruperea unor baraje etc.; pot provoca mari pagube.

Vreme = totalitatea caracteristicilor elementelor naturale (temperatură, vânturi, precipitații etc.), ale unui anumit loc, la un moment dat; intervalul de timp poate fi de o oră, câteva ore, o zi sau câteva zile.

Vulcan = ridicătură muntoasă, de formă conică, formată prin erupția la suprafața solului a lavei și a unor produse magmatice, având în centru o deschizătură largă, numită crater; este un poluator natural al atmosferei prin substanțele toxice (cenușă, bioxid de carbon, hidrogen sulfurat etc.) pe care le elimină în timpul unei erupții, dar și al solului, plantelor, animalelor și omului prin distrugerea mediului natural din jurul vulcanului.

Vulcan noroios = ridicătură conică formată prin erupția la suprafața solului a unor gaze care antrenează apă și nămol, rezultând o pastă noroioasă care dă senzația că iese continuu la suprafață, datorită presiunii gazelor din adânc; la noi în țară, astfel de vulcani sunt la Berca-Arbănați, în județul Buzău.

Zăcământ = acumulare naturală de substanțe minerale și organice utile, cu forme și dimensiuni variate.

Zăpadă = precipitație atmosferică solidă, sub formă de fulgi albi, alcătuiți din cristale de gheață; strat format din fulgi care acoperă solul când temperatura acestuia este sub 0 grade Celsius.

Zăpadă carbonică = dioxid de carbon în stare solidă, folosit pentru obținerea ploilor artificiale.

Zgomot = complex de sunete care apar ca urmare a activității omului din fabrici, transporturi, locuințe etc.; poluarea sonoră, produsă de zgomot, este un factor de accentuare a stresului și are efecte nega-

zăpadă

zgomot

tive asupra activităților economice; intensitatea zgomotelor se măsoară în decibeli.

Zgură = cenușă întărită; deșeu rezultat în procesul de extragere a metalelor din minereuri sau la topirea metalelor.

Zonă de protecție = regiune înconjurătoare a unui obiectiv, supusă unui regim de amenajare și folosire în scopul protecției împotriva factorilor degradanți.

Zonă de protecție sanitară = suprafață de teren, din jurul unei captări de apă potabilă, în care trebuie să fie respectate normele sanitare specifice în scopul eliminării pericolului de impurificare a apei.

Zonă poluată = regiune bine delimitată în care se înregistrează concentrații mari de poluanți, peste limitele admisibile.

Zonă protejată = parte dintr-un teritoriu care cuprinde valori științifice, ecologice sau peisagistice, supusă unui regim de protecție.

Zooplanton = animale acvatice care plutesc în straturile superioare ale apelor fără a se deplasa (protozoare, crustacee, moluște).

Organisme și instituții internaționale care se ocupă cu protecția mediului

Consiliul Mondial de Afaceri pentru Dezvoltare Durabilă (W.B.C.S.D.)

- alcătuit din peste 160 de companii internaționale, din 30 de țări, care reprezintă 20 de sectoare industriale principale, unite printr-un angajament de dezvoltare durabilă;
- recunoscut la nivel mondial ca „vocea” sectorului industrial în probleme de dezvoltare durabilă în dialogul cu ONG (Greenpeace, W.W.F. etc.);
- partener al organizațiilor internaționale: O.N.U., Banca Mondială, F.M.I. etc.

Asociația Internațională de Cercetare a Poluării Apelor (A.I.R.P.E.)

- fondată la Londra în 1962;
- încurajează cooperarea internațională și schimburile de informații privitoare la cercetarea poluării, a calității apelor, organizarea reuniunilor internaționale.

Direcția „Mediul Înconjurător și Protecția Consumatorului” din cadrul U.E.

- creată în 1973;
- a publicat lista poluanților, normele de calitate a mediului, normele produșilor, obiectivele calității mediului etc.

Consiliul Federațiilor Industriale Europene (C.I.F.E.)

- are un program de lucru consacrat mediului pe schimburi de păreri și opinii asupra luptei contra poluării, între statele membre, colaborare cu U.E., N.A.T.O., Biroul European al O.M.S.; are contacte cu alte organizații și organisme care luptă pentru protejarea mediului.

Centrul Internațional de Industrie și Mediu (C.H.E.)

- are scopul de a-și informa rapid membrii asupra evoluției lucrărilor Programului O.N.U. pentru mediu (P.N.U.E.);
- realizează anchete pentru P.N.U.E. pe probleme de poluare din diferite industrii.

Comisia Internațională pentru Metodele de Analiză a Pesticidelor (C.I.M.A.P.)

Comisia Internațională pentru Protecția Împotriva Radiațiilor (C.I.P.R.)

- înființată în 1928;
- are scop de a lua măsuri de protejare a populației împotriva radiațiilor de orice natură.

Centrul Internațional de Cercetări pentru Cancer (C.I.R.C.)

Centrul Interprofesional Tehnic de Studiere a Poluării Atmosferei (C.I.T.E.P.A.) - Clubul de la Roma

- grup creat în 1968;
- are ca scop protejarea populației în condițiile actuale de degradare a mediului înconjurător și de epuizare a resurselor naturale.

Conferința O.N.U. pentru Mediu și Dezvoltare (C.N.U.E.D.)

Conferința de la Rio (1992)

- au fost prezente 178 de state ale lumii;
- Declarația de la Rio este a C.N.U.E.D., a fost numită „Charta Terreii” și cuprinde:
 - Convenția privind pădurile;
 - Convenția privind biodiversitatea (echilibrul între microorganisme, plante, animale);
 - Convenția privind climatul;
 - Agenda 21 care cuprinde propuneri pentru finanțarea acțiunilor prioritare de dezvoltare din țările în curs de dezvoltare.

Convenția de la Londra (1954 și 1973)

- are ca scop prevenirea poluării provocate de navele maritime încărcate cu hidrocarburi.

E.C.D.I.N.

- program al Uniunii Europene, ce are ca scop înființarea unei bănci de date asupra caracteristicilor fizice, chimice și tehnice ale substanțelor produse în cantitate apreciabilă, indiferent de întrebuințare sau gradul de toxicitate.

Agenția de Protecție a Mediului (E.P.A.)

- creată în 1970;
- încurajează activitățile de cercetare și de luptă împotriva poluării.

Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (F.A.O.)

- creată în 1945;
- are ca scop ameliorarea alimentației și nivelului de trai în statele membre;
- experții F.A.O. colaborează strâns cu cei din O.M.S., în special pentru studierea problemelor de poluare.

FoE (Friends of the Earth) www.foei.org

- organizație neguvernamentală creată în 1969;
- a pus bazele unei rețele de grupuri din peste 70 de țări care militează pentru protecția mediului.

Greenpeace

- organizație neguvernamentală creată în 1971;
- cercetează toate domeniile care afectează natura, de la instalații nucleare, până la efectul de seră, traficul deșeurilor toxice și radioactive.

Grupul de Experți ce analizează Aspectele Științifice ale Poluării (G.E.S.A.M.P.)

- a evaluat riscurile pe care le prezintă peste 450 de substanțe care sunt transportate frecvent pe mare.

Institutul Științelor Mediului (I.E.S.)

- grup internațional de ingineri și oameni de știință care se ocupă de problemele mediului, dezvoltării științei și industriei.

Fondul Mondial pentru Natură (W.W.F.)

- creat în 1961;
- are următorul program:
 - conservarea habitatelor amenințate, în special a pădurilor tropicale, insulelor oceanice, regiunilor polare, deșertice, alpine etc.;
 - protecția speciilor amenințate (mamifere, păsări, reptile, plante);
 - supravegherea respectării parametrilor biologici, legislației și reglementărilor;
 - promovarea unor programe educaționale;
 - programe de conservare a naturii în Africa, America de Sud, arhipelagul Galapagos, Asia.

Organizația Națiunilor Unite (O.N.U.)

- creată în 1945;
- cuprinde numeroase instituții specializate în protecția mediului cum ar fi:
 - A.I.E.A. (Agenția Internațională pentru Energie Atomică)
 - O.A.A. (Organizația pentru Agricultură și Alimentație)
 - O.M.S. (Organizația Mondială a Sănătății)
 - O.M.M. (Organizația Mondială de Meteorologie)
 - O.M.I. (Organizația Maritimă Internațională)
 - U.N.E.S.C.O., cu programul MAB „Omul și biosfera”
 - O.N.U.C.E.D. (Organizația Națiunilor Unite pentru țările în Curs de Dezvoltare)

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (P.N.U.D.)

- are în vedere îmbunătățirea condițiilor prezente și perspectivele de viitor pentru oameni prin inițierea unor studii asupra pescuitului, pădurilor, fertilizarea zonelor deșertice, viața animalelor etc.

Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (P.N.U.E.)

- are scopul de a veghea asupra echilibrului ecologic din oceane, de prevenire a eroziunii solului, îmbunătățirea calității apelor, protejarea plantelor și vieții animalelor, îmbunătățirea calității vieții la sate și orașe.

Comitetul Internațional pentru Problemele de Mediu (S.C.O.P.E.)

Uniunea Europeană (U.E.)

Uniunea Internațională contra Cancerului (U.I.C.C.)

Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii și resurselor sale (U.I.C.N.)

Conferința Națiunilor Unite privind Dezvoltarea (U.N.C.T.A.D.)

PLANTE DIN ROMÂNIA OCROTITE PRIN LEGE

- Anghelica (ghinșurica)
- Brândușa galbenă
- Bujorul românesc
- Bujorul de stepă
- Bulbuci de munte
- Cârcelul
- Ciucușoara de mare
- Clopoței românești
- Daria
- Dreșe
- Floarea de colț
- Frâsinelul
- Garofița Pietrei Craiului
- Gălbenelele
- Gărdurarița
- Ghimpele
- Ghinăura galbenă
- Iedera albă
- Inul lui Borza
- Laleaua pestriță
- Larice (zadă)
- Laur
- Mesteacăn pitic
- Narcisă
- Papucul doamnei
- Roua cerului
- Ruscuță
- Sângele voinicului
- Smârdar (bujorul de munte)
- Stânjenel
- Strugurii ursului
- Tisa
- Zâmbrul

laur

floare de colț

narcisă

ANIMALE DIN ROMÂNIA OCROTITE PRIN LEGE

- Acvila de câmp
- Acvila de munte
- Acvila mică
- Acvila țipătoare mare
- Aspretele
- Broasca țestoasă de uscat dobrogeană
- Broasca țestoasă de uscat din Oltenia
- Buha mare
- Capra neagră
- Călifarul alb
- Călifarul roșu
- Cocoșul de mestecăn
- Corbul
- Dropia (numai femela)
- Egreta mare
- Egreta mică
- Lebăda cucuiată
- Lebăda de iarnă
- Lopătarul
- Pelicanul comun
- Pelicanul creț
- Piciorongul
- Râsul
- Spurcaciul
- Șorecarul comun
- Șorecarul încălțat
- Uliul sur
- Ursul carpatin
- Viesparul
- Vulturul alb
- Vulturul bărbos
- Vulturul pleșuv negru
- Vulturul pleșuv surd
- Zimbrul

corb

egretă

râs

BIBLIOGRAFIE

Tomescu V. ș.a.

Metodica predării geografiei și științelor naturii în ciclul primar,
Editura „Gheorghe Alexandru”, Craiova, 1999

Barnea C., Papadopol C.

Poluarea și protecția mediului,
Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975

Ciarnău R. ș.a.

Manual de ecologie și protecția mediului, clasa a X-a,
Editura Economică Preuniversitară, București, 2001

Găldean N., Staicu G.

Manual de ecologie și protecția mediului, clasa a XI-a,
Editura Economică Preuniversitară, București, 2001

Constantinescu N.N.

Economia protecției mediului natural,
Editura politică, București, 1977

Deaconu F., Preda M.

Hazarde naturale, Editura MJM, Craiova, 2000

Sima C. ș.a.

Ecologie și protecția mediului înconjurător,
Editura Independența Economică, Pitești, 2000

Partin Z., Rădulescu C.M.

Dicționar ecologic, Editura Garamond, București, 1995

Ielenicz M. ș.a.

Dicționar de geografie fizică,
Editura Corint, București, 1999

Lexique de l'environnement français et arabe,
Editions La Croisée Des Chemins, Casablanca (Maroc), 2002

Integrare Europeană

Documentație online asupra Politicii de Mediu,
www.ecsanet.org/Euinfo.htm.

Agenția Europeană de Mediu,
Centru European - Catalogul Surselor de Date
www.mu.niedersachsen.de/cds/

Centrul Regional de Mediu pentru Europa Centrală și de Est
www.rec.org

Rețeaua StrawberryNet, a ONG-urilor de mediu
www.ngo.ro

EIONET

<http://eionet.eu.int/>

Cuprins

DICȚIONAR	9-147
ORGANISME ȘI INSTITUȚII INTERNAȚIONALE CARE SE OCUPĂ CU PROTECȚIA MEDIULUI	148
PLANTE DIN ROMÂNIA OCROTITE PRIN LEGE	154
ANIMALE DIN ROMÂNIA OCROTITE PRIN LEGE	155
BIBLIOGRAFIE	156

Ministerul Educației și Cercetării

„Creează-ți mediul!”

este un proiect educațional
finanțat de către **Holcim România**,
derulat cu sprijinul Ministerul Educației și Cercetării
și implementat de către Fundația CONCEPT